

Strategija in akcijski načrt

Skupni projekt EU in Sveta Evrope
»Zagotavljanje največje koristi otroka
v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji«

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE

Gradimo Evropo
za otroke in z otroki

Sofinancira
Evropska unija

EVROPSKA UNIJA

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Sofinancira in izvaja
Svet Evrope

Strategija in akcijski načrt

Skupni projekt EU in Sveta Evrope
»Zagotavljanje največje koristi otroka
v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji«

This document was produced with the financial support of the European Union and the Council of Europe. Its contents are the sole responsibility of the author(s). Views expressed herein can in no way be taken to reflect the official opinion of the European Union or the Council of Europe.

The reproduction of extracts (up to 500 words) is authorised, except for commercial purposes, as long as the integrity of the text is preserved, the excerpt is not used out of context, does not provide incomplete information or does not otherwise mislead the reader as to the nature, scope or content of the text. The source text must always be acknowledged as follows: "© Council of Europe, year of the publication". All other requests concerning the reproduction/translation of all or part of the document should be addressed to the Publications and Visual Identity Division, Council of Europe (F-67075 Strasbourg Cedex) or publishing@coe.int.

All other correspondence concerning this document should be addressed to the Directorate General of Democracy and Human Dignity, Children's Rights Division.
E-mail: children@coe.int.

Cover and layout: Publications and Visual Identity Division (DPIV), Council of Europe.

Photo: Shutterstock

© Council of Europe, April 2026.
Printed at the Council of Europe

Projekt je sofinancirala Evropska unija prek instrumenta za tehnično podporo, izvedel pa ga je Svet Evrope v sodelovanju z Evropsko komisijo.

To poročilo je bilo pripravljeno s finančno podporo Evropske unije in Sveta Evrope. Vsebina je izključna odgovornost avtorjev. Mnenja, izražena v tem dokumentu, nikakor ne odražajo uradnega stališča Evropske unije ali Sveta Evrope.

Strategijo je pripravila dr. Susanna Greijer, raziskovalka in svetovalka za področje otrokovih pravic in nasilja nad otroki, v tesnem sodelovanju z Ministrstvom za pravosodje in Medresorsko delovno skupino za izvedbo projekta »Izboljšanje stanja na področju sodnega izvedenstva v družinskih zadevah in s tem položaja otrok v sodnih postopkih«, ki je dokument tudi končno potrdila.

Vsebina

UVOD V STRATEGIJO	5
Ozadje in utemeljitev	5
Vizija in cilji	6
Zgradba strategije in akcijskega načrta	6
1. POGLAVJE: PRAVICE OTROKA	7
Stanje	7
Nadaljnji koraki	7
2. POGLAVJE: NAJVEČJA KORIST OTROKA	11
Stanje	11
Nadaljnji koraki	12
3. POGLAVJE: SODELOVANJE OTROK	17
Stanje	17
Nadaljnji koraki	19
4. POGLAVJE: USPOSABLJANJE STROKOVNJAKOV	23
Stanje	23
Nadaljnji koraki	24
5. POGLAVJE: ALTERNATIVNE OBLIKE REŠEVANJA SPOROV V IZVENSODNIH POSTOPKIH	27
Stanje	27
Nadaljnji koraki	27
6. POGLAVJE: POSEBNA OBRAVNAVA OTROK V RANLJIVIH POLOŽAJIH	29
Stanje	29
Nadaljnji koraki	30
SKLEP	33
AKCIJSKI NAČRT	35
Ukrepi za poglavje 1: Pravice otroka	36
Ukrepi za poglavje 2: Največja korist otroka	39
Ukrepi za poglavje 3: Sodelovanje otrok	42
Ukrepi za poglavje 4: Usposabljanje strokovnjakov	44
Ukrepi za poglavje 5: Alternativne oblike reševanja sporov v izvensodnih postopkih	46
Ukrepi za poglavje 6: Posebna obravnava otrok v ranljivih položajih	47
PRILOGA I	49

Uvod v strategijo

Strategija za zagotavljanje največje koristi otroka v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji (strategija) je vizija otrokom prijaznega in na otroka osredotočenega civilnega sodnega sistema za naslednjih pet let (2025–2030). Strategijo sprejema Medresorska delovna skupina za izvedbo projekta »Izboljšanje stanja na področju sodnega izvedenstva v družinskih zadevah in s tem položaja otrok v sodnih postopkih« skupaj z akcijskim načrtom (AN), ki določa konkretne ukrepe za njeno izvajanje, spremljanje in vrednotenje.

Splošni cilj strategije in AN je bistveno izboljšati varstvo otrokovih pravic v slovenskem civilnem pravosodnem sistemu in potrditi zavezanost Slovenije načelu največje koristi otroka v svojem pravnem sistemu.

Izvajanje te strategije in konkretnih ukrepov iz AN bo zagotovilo ciljno usmerjeno in dosledno izpolnjevanje temeljnih in človekovih pravic otrok, zlasti v skladu s [Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah \(KOP\)](#), ter bo prispevalo k večji usklajenosti s standardi na področju otrokovih pravic in otroku prijaznega pravosodja, kot jih določajo mednarodni in evropski pravni dokumenti. Poseben pomen imajo [Smernice Sveta Evrope o otrokom prijaznem pravosodju](#) ter nedavno sprejeta Priporočila Sveta Evrope o razvezi staršev in postopkih odvzema otrok ¹ (2024) kakor [Resolucija Evropskega parlamenta o varstvu pravic otrok v civilnih, upravnih in družinskopravnih postopkih](#) (2022).

Ozadje in utemeljitev

Strategija in AN sta bila pripravljena v okviru skupnega projekta Evropske unije in Sveta Evrope »Zagotavljanje največje koristi otrok v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji«, ki poteka od 1. septembra 2023 do 30. junij 2026. Projekt izvaja Oddelek Sveta Evrope za pravice otrok v tesnem sodelovanju z Ministrstvom za pravosodje Republike Slovenije in Evropsko komisijo oziroma njeno projektno skupino za reforme in naložbe (SG REFORM). Projekt prispeva h krepitvi otrokovih pravic v Republiki Sloveniji in k uveljavitvi otrokom prijaznega pravosodja v EU.

Slovenija je v zadnjem času dosegla pomemben napredek pri krepitvi varstva pravic otrok v kazenskih postopkih. Ta projekt ter v njegovem okviru pripravljena strategija in AN si prizadevajo za podobne izboljšave tudi na področju civilnega prava. V okviru projekta je Vlada Republike Slovenije prepoznala potrebo po reformi zakonodaje in prakse civilnega postopka, zlasti glede zamud v družinskih postopkih, ki vključujejo otroke, pomanjkanja ustrezne strokovne usposobljenosti in odsotnosti sistematičnega pristopa k tem postopkom.

Ministrstvo za pravosodje je zato EU zaprosilo za tehnično pomoč na podlagi instrumenta za tehnično podporo (TSI), da bi lahko opravilo temeljit pregled obstoječega sistema. Najprej je bilo pripravljeno **uvodno poročilo** s splošnim pregledom stanja in navedbo področij, ki potrebujejo dodatno analizo. V okviru projekta je bila izvedena **analiza pravnega okvira**, vključno z Zakonom o pravdnem postopku in drugo zadevno zakonodajo. Pripravljene so bili tudi **analiza vrzeli ter priporočila glede izobraževanja in usposabljanja**, ki poglobljeno obravnavajo obstoječe programe usposabljanja za strokovnjake, ki delujejo v civilnih postopkih ali na z njimi povezanih področjih – kako so usposobljeni, kje primanjkuje strokovnega znanja in kako izboljšati njihove kompetence za zaščito pravic otrok. Nazadnje je bila izdelana **primerjalna študija** s poglobljenim vpogledom v nekatere pravne rešitve in pravne institute, usmerjene v zagotavljanje največje koristi otrok v civilnih sodnih postopkih v drugih državah, ki bi bili lahko uporabni tudi v slovenskih razmerah.

Strategija in AN temeljita na zgoraj navedenih dokumentih, ki skupaj ponujajo celovito oceno stanja v Sloveniji, prepoznavajo pomanjkljivosti in predlagajo pot naprej.² Oba dokumenta sta bila predmet obširnih posvetovanj s ključnimi deležniki z namenom potrditve dejanskih potreb in ukrepov ter dogovora o kazalnikih za merjenje izvajanja in naknadno vrednotenje akcijskega načrta. Seznam deležnikov, s katerimi so bila opravljena posvetovanja, je v prilogi 1 k strategiji.

1. Odbor ministrov Sveta Evrope je 28. maja 2025 sprejel Priporočila za zaščito pravic in koristi otrok v razveznih postopkih ter Priporočila za zaščito pravic in koristi otrok v postopkih za zaščito otrok.
2. Dokumenti so na voljo na spletni strani: <https://www.coe.int/en/web/children/slovenia-civil-court-proceedings> ali na zahtevo pri Ministrstvu za pravosodje Republike Slovenije.

Vizija in cilji

Novi *Družinski zakonik* (DZ)³ Republike Slovenije je bil sprejet leta 2017 in je začel veljati leta 2019. Vzpostavlja ukrepe in varovalke za zaščito otrok pred nasiljem in za krepitev njihovega glasu v sodnih postopkih. Poleg tega *Splošni akt o načinu izvajanja zagovorništva otrok*⁴ uvaja pomembne določbe glede zagovorništva otrok v pravnih postopkih, ki vključujejo otroke, in določa način, organizacijo in postopek vključevanja otrok v zagovorništvo.

Čeprav velja splošno prepričanje, da je novi DZ prinesel pomembne spremembe v pravosodni sistem, so potrebni dodatni koraki za polno uresničitev pravic otrok v civilnih sodnih postopkih in zlasti za dosledno zagotavljanje največje koristi otrok.

Vizija

Strategija in AN imata ambiciozno vizijo izboljšanja varstva otrokovih pravic v slovenskem civilnopravnem sistemu ter potrjujeta in krepiata zavezanost Slovenije načelu največje koristi otrok v pravnem sistemu.

Posebni cilji te strategije, ki bodo doseženi z izvajanjem konkretnih ukrepov, opredeljenih v AN, so:

- 1 Vzpostavitev sistema, v katerem so otrokove pravice dosledno in sistematično varovane, s posebnim poudarkom na načelu največje koristi otroka.
- 2 Izvedba vsebinskih reform pravnega okvira, ki ureja civilne postopke, v katerih so vključeni otroci, ter usklajitev slovenskega pravnega okvira z ustreznimi mednarodnimi pravnimi normami.
- 3 Izvedba konkretnih pobud in ukrepov, ki dejansko izboljšujejo izkušnje otrok v civilnih sodnih postopkih.

Zgradba strategije in akcijskega načrta

Prvo poglavje Strategije in sklop ukrepov v AN obravnavata splošne pravice otrok. Osredotočata se na splošna načela, kot so načelo nediskriminacije (2. člen KOP), otrokova pravica do življenja in razvoja (6. člen KOP) ter pravice otrok do družinskega življenja (7.–9. člen KOP).

Splošni načeli največje koristi otroka (3. člen KOP) in otrokove pravice, da je slišan (12. člen KOP), sta obravnavani v 2. in 3. poglavju te strategije.

4. poglavje strategije se osredotoča na usposabljanje strokovnjakov, 5. poglavje pa obravnava alternativne postopke civilnemu sojenju.

Zadnje, 6. poglavje, se ukvarja s posebej ranljivimi skupinami otrok, za katere so morda potrebni dodatni ukrepi ali varovalke.

Tematska zgradba in zaporedje AN sta enaka kot v strategiji ter prikazana v obliki preglednice, ki vključuje posebne cilje, konkretne ukrepe, odgovorne organe in institucije, časovni okvir in kazalnike.

3. Družinski zakonik (DZ) (PISRS).

4. Angleška različica: <https://www.varuh-rs.si/nc/en/about-us/organisational-units-and-hro-council/child-advocacy/levi-menu-1/general-act-on-the-manner-of-implementing-child-advocacy/>.

1. poglavje:

Pravice otroka

Prvo poglavje strategije in sklop ukrepov v okviru AN obravnava splošne pravice otrok. Osredotočata se na splošna načela, kot so načelo nediskriminacije (2. člen KOP), otrokova pravica do življenja in razvoja (6. člen KOP) ter pravica otroka do družinskega življenja (7.–9. člen KOP).

Stanje

Za močan sistem varstva otrok morajo pravice otroka poznati splošna populacija, starši in družine, formalne in neformalne izobraževalne ustanove ter vsi strokovnjaki, ki vsakodnevno delajo za otroke in z njimi, na primer odvetniki, sodniki, socialni delavci, psihologi, učitelji in vzgojitelji, zdravniki in drugi zdravstveni delavci, saj vsi potrebujejo posebno znanje o otrokovih pravicah.

Raziskava, izvedena v okviru skupnega projekta Evropske unije in Sveta Evrope »Zagotavljanje največje koristi otrok v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji« je pokazala, da je splošno znanje o otrokovih pravicah v civilnih postopkih, zlasti o otrokom prijaznem postopku, v državi še vedno pomanjkljivo. Ugotovljeno je bilo pomanjkanje splošnih informacij in ozaveščenosti o pravicah otroka, zlasti preventivnih programov za starše.

Civilni sodni postopki v primeru družinskih težav, razveze zakonske zveze in sporih o varstvu in vzgoji otrok lahko močno vplivajo na otroke in njihovo blaginjo. V nekaterih primerih lahko to vodi v dolgotrajne negativne posledice za otrokovo splošno blaginjo in razvoj ter se razširi na druga področja otrokovega življenja, kot so šola, prijateljstvo in prostočasne dejavnosti.

Čeprav novi DZ kot splošno pravilo določa, da se morajo starši o varstvu in vzgoji uskladiti skupaj, je v državi še vedno razširjeno mnenje, da imajo sodni postopki pri odločanju o tem ključno vlogo, zato številni starši želijo pridobiti izključno varstvo in vzgojo. To stanje otežuje sporazumevanje med staršema in vodi v nepotrebno število civilnih sodnih postopkov o zadevah, ki bi se lahko mirno rešile zunaj sodišča.

Družinski zakonik (DZ)

Prvi odstavek 138. člena (varstvo in vzgoja otrok)

»Če starši ne živijo ali ne bodo več živeli skupaj, se morajo sporazumeti o varstvu in vzgoji skupnih otrok v skladu z njihovimi koristmi. Sporazumejo se lahko za skupno varstvo in vzgojo otrok, da so vsi otroci v varstvu in vzgoji pri enem od njiju ali da so eni otroci pri enem, drugi pri drugem od njiju. Če se sami o tem ne sporazumejo, jim pri sklenitvi sporazuma pomaga center za socialno delo, na njihovo željo pa tudi mediatorji.«

203. člen

»Starša se, preden sodišču predlagata, naj odloči o varstvu in vzgoji otroka, o njegovem preživljanju in o njegovih stikih z njimi ali z drugimi osebami ali o vprašanih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj, udeležita predhodnega svetovanja pri centru za socialno delo, razen če: je eden od staršev nerazsoden; če eden od staršev živi v tujini, je pogrešan ali neznanega prebivališča.«

Nadaljnji koraki

Bolje, ko so starši in drugi družinski člani ali skrbniki seznanjeni z morebitnimi negativnimi posledicami razveze zakonske zveze in sodnih postopkov na otroke ter o prednostih sporazumnih starševskih dogovorov, lažje lahko preprečijo škodo, ki lahko nastane otrokom. Zato pomemben del te strategije in AN za zagotavljanje največje koristi otroka v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji temelji na **preventivi**, zlasti z **informativnimi** in **ozaveščevalnimi** kampanjami ter programi.

Takšne preventivne pobude naj se osredotočajo tudi na otrokovo pravico do družinskega življenja, da zanj, kjer je mogoče, skrbijo starši in da ne prihaja do ločevanja od staršev proti otrokovim željam. Vse te pravice je treba uravnotežiti in obravnavati ob upoštevanju načela največje koristi otroka.

Zlasti pomembno je obravnavati neenakosti med prebivalstvom in prepoznati primere, v katerih se otrok znajde v posebej ranljivem položaju. To je lahko odvisno od socialno-ekonomskih dejavnikov, statusa migranta ali invalidnosti in posebnih potreb starša ali otroka oziroma obeh.

Spodbujali bomo celostni in preventivni pristop, ki krepi splošno ozaveščenost o otrokovih pravicah, varstvu teh pravic, otrokom prijaznem sodnem postopku in zaščiti otrok pred vsemi oblikami nasilja v slovenski družbi.

Otroci morajo biti bolje informirani o lastnih pravicah, zato bomo pripravili posebna ključna sporočila za otroke in družine.

Razviti bodo preventivni in drugi programi za starše in skrbnike, usmerjeni v krepitev njihovega razumevanja otrokovih pravic in otrokovega razvoja, v podporo staršem v stresni situaciji razpada družine, razumevanje otrokovega doživljanja ločitve in iskanje za otroka prijaznih načinov ureditve družinskih razmerij. Takšni programi si morajo prizadevati za odmik od miselnosti »zmagati v pravnem boju za varstvo in vzgojo otroka« ter ozaveščati o škodi, ki jo takšna miselnost povzroča otroku, in starše usmerjati k sodelovanju za zagotovitev največje koristi njihovega otroka.

V zvezi s tem bodo starši, vključeni v civilne postopke, obveščeni o postopku odločanja in pomembni vlogi načela največje koristi otroka v tem postopku. Za starše bodo pripravljene smernice s praktičnimi primeri, iz katerih se bodo lahko naučili boljšega razumevanja in uresničevanja največje koristi otroka.⁵

Ključni akterji pri preventivnem delu so centri za socialno delo (CSD), katerih zaposlene bomo dodatno opolnomočili za učinkovitejše delo s starši in otroki. Nudili bodo podporo družinam že pred začetkom civilnih postopkov in nadgrajevali preventivne programe, ki temeljijo na družinskem pristopu.⁶

Ozaveščanje staršev o vplivu njihovih ravnanj v sodnih postopkih na otrokovo blaginjo in razvoj

Strategija in AN bosta temeljila na že obstoječih nacionalnih pobudah in črpala navdih iz praks drugih evropskih držav.

Na državni ravni bo usmeritev zajeta v dolgoročnem pristopu ministrstva za zdravje k pozitivnemu starševstvu, ki se že več kot desetletje izvaja v zdravstvenih ustanovah in ponuja dragocene izkušnje.

V Sloveniji so že na voljo starševski programi, kot so »Neverjetna leta«⁷, ki se izvajajo v okviru storitev duševnega zdravja v mreži dvajsetih centrov za duševno zdravje otrok in mladostnikov po vsej državi. Poleg tega se program »Neverjetna leta« v okviru socialnega varstva izvaja tudi v več kot petih centrih za socialno delo po državi. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti financira program »Neverjetna leta« kot del dejavnosti družinskih centrov, kjer potekajo programi tako za starše kot tudi otroke (na primer program Dino).⁸

Na mednarodni ravni se program zgodnje intervencije za starše »Neverjetna leta«⁹ izvaja v več kot 20 državah. Ta program starše na preprost, razumljiv in prijazen način uči veščin pozitivnega starševstva z namenom spodbujanja varnega in zdravega kognitivnega, socialnega in čustvenega razvoja otroka.

V kratkem bo v Sloveniji uveden tudi na dokazih temelječi program »Invest in Play«, za katerega že potekajo usposabljanja in bo dopolnjeval obstoječe programe. Ta program temelji na enakih teoretičnih podlagah in izkušnjah z izvajanjem kot program »Neverjetna leta« ter se je izkazal kot primerljivo učinkovit, hkrati pa je krajši in bistveno manj časovno zahteven. Poleg časovne in stroškovne učinkovitosti je program tudi prilagojen slovenskemu kulturnemu okolju ter omogoča hitrejšo in širšo uvedbo.

V več evropskih državah in širše so bili uvedeni programi pozitivnega starševstva, kot sta program Pozitivna disciplina v vsakdanjem starševstvu in Mednarodni program za razvoj otroka.¹⁰ Ti na dokazih in pravicah temelječi programi starševstva bodo obravnavani v prvi fazi priprave strategije skupaj z mapiranjem obstoječih nacionalnih pobud, s čimer se bodo določila izhodišča in ugotovile vrzeli ter možnosti za izboljšave. To bo omogočilo izbiro programa, ki je najprimernejši za posamezno državo, prihodnjo uvedbo in usposabljanje.

5. Analiza vrzeli in priporočila za izobraževanje in usposabljanje, str. 20, priporočilo 1.

6. Analiza vrzeli in priporočila za izobraževanje in usposabljanje, str. 21, priporočila 2–4.

7. Na voljo na: <https://neverjetna-leta.si/>.

8. <https://neverjetna-leta.si/programi/dino-sola/>.

9. Na voljo na: <https://www.incredibleyears.com/>.

10. Na voljo na: <https://icdp.info/>.

Programi pozitivnega starševstva lahko izboljšajo razumevanje staršev o razvoju otrok, nenasilni vzgoji in disciplini ter zagotovijo uporabna orodja za reševanje težav in obvladovanje konfliktov v družini. Svet Evrope je oblikoval priporočilo o podpori politikam pozitivnega starševstva in opredelil načela pozitivnega starševstva ter načine, kako lahko države s politiko podprejo takšen pristop.¹¹ Zgoraj navedeni programi pozitivnega starševstva določajo metodologijo za izvajanje teh načel v praksi.

Strategija ne stremi le k okrepitvi pozitivnega starševstva, temveč tudi izboljšanju znanj in pripravljenosti strokovnjakov za zagotavljanje ustreznih informacij in podpore družinam, pa tudi prepoznavanje ranljivosti in diskriminatornosti ter za odločanje o posebnih ukrepih, kadar je to potrebno.¹²

Primeri iz mednarodne prakse

V Nemčiji je Zvezno ministrstvo za družinske zadeve, starejše občane, ženske in mladino sodelovalo s partnerji pri razvoju digitalnih virov informacij ter podpore za otroke in starše, ki jih prizadene razhod staršev. Spletna stran »STARK« (močan) je namenjena staršem v postopku razhoda in njihovim otrokom, medtem ko se spletna stran »ZANK« (spor) osredotoča na razhode staršev, ki vključujejo čezmejne spore. Obe spletni strani ponujata vire in informacije za strokovnjake, ki delajo s starši in otroki v takšnih primerih. Slednja ima posebne strani za starše in strokovnjake, mlajše otroke in mladostnike. Strani za otroke uporabljajo otrokom prijazen jezik ter ilustracije za pojasnjevanje družinskih sporov in razhodov staršev, selitev in mednarodnih ugrabitev. Otrokom so v pomoč pri razumevanju njihove vloge v takšnih situacijah in osnovnih pravnih pojmov ter jim pojasnijo vlogo glavnih akterjev, s katerimi lahko otrok pride v stik, kot so lokalne službe za zaščito otrok, svetovalne službe, družinsko sodišče, odvetnik in kolizijski skrbnik ali mediator.¹³

11. Svet Evrope, Priporočilo [Rec\(2006\)19](#) Odbora ministrov državam članicam o politiki podpore pozitivnemu starševstvu, 13. december 2006.

12. Poglavje 6 strategije se posebej osredotoča na otroke v ranljivih situacijah.

13. Glej: D. Wenke, [Securing the best interests of the child in civil proceedings: A selection of guidance, methods and tools used in Council of Europe member states](#) (2025), 472. odstavek in naslednji.

2. poglavje:

Največja korist otroka

Drugo poglavje strategije in druga skupina ukrepov AN se osredotočata na temeljno načelo največje koristi otroka. Konkretni ukrepi v tem poglavju se nanašajo na vprašanja, kot so trajanje civilnih sodnih postopkov, ki vključujejo otroke, potreba po sistematičnih in strokovnih ocenah največje koristi otroka v vsakem posameznem primeru ter potreba po izvedencih, ki lahko posredujejo in pomagajo v civilnih sodnih postopkih, v katerih so udeleženi otroci.

Stanje

Civilna sodišča vsakodnevno sprejemajo odločitve, ki vplivajo na otroke. Ne glede na to, ali gre za vprašanja namestitve ter varstva in vzgoje, načrtovanje varnega in stabilnega okolja ali odločitve o nadaljevanju ali prenehanju starševskih pravic, morajo sodniki presoditi, ali bo določena odločitev v največjo korist otroka.

Čeprav je načelo največje koristi otroka izrecno omenjeno v novem DZ, je bilo ugotovljeno, da ni dovolj podrobnosti in ne zajema vseh konkretnih primerov, mogočih v civilnopravnih postopkih. To je privedlo do precejšnje negotovosti pri praktični uporabi tega načela v sodnih postopkih in do odsotnosti sistematične ocene koristi otroka, ki bi bila znana vsem ustreznim strokovnjakom in dosledno uporabljena v vseh primerih.

Kot so poudarili številni nacionalni deležniki, je ena največjih težav zdajšnjega sistema dolgotrajnost družinskopravnih postopkov, ki vključujejo otroke. Zamude so zlasti pogoste pri razvezah z visoko stopnjo konflikta, kar še dodatno otežuje že tako težke razmere za otroke, ulete v zapletene družinske spore.

To je v nasprotju z načelom največje koristi otroka in *Smernicami Sveta Evrope o otrokom prijaznem pravosodju*, ki določajo, da je treba uporabiti »načelo nujnosti«, da se zagotovi hitra obravnava in zaščitijo koristi otroka v vseh postopkih, ki vključujejo otroke (smernica 50). Zlasti v družinskopravnih zadevah je treba izkazovati »posebno skrbnost«, da se izogne vsakršnemu tveganju za negativne posledice za družinske odnose (smernica 51).

Zamude v civilnih sodnih postopkih, ki vključujejo otroke, ministrstvo za pravosodje že dolgo prepoznava kot težavo, vzroki zanje pa so različni. Med njimi so povečano število civilnih zadev v primerjavi s številom razpoložljivih sodnikov, pa tudi fluktuacija strokovnjakov, kar vodi v pomanjkanje konkretnih izkušenj. Prav tako primanjkuje strokovnjakov, ki bi lahko nastopali kot sodni izvedenci v civilnih postopkih, poleg tega pa tudi ni jasno, kako so ti izvedenci imenovani v posameznih primerih ter kakšen profil in kompetence naj bi imeli za ustrezno pripravo mnenja o določenih vprašanjih.¹⁴

Začasne odredbe, ki jih izdajo sodniki v civilnih postopkih, so bile prav tako prepoznane kot pomemben izziv. Pri tem je treba upoštevati dva ključna vidika.

Prvič, veljavni nacionalni pravni okvir določa, da se lahko začasna odredba izda samo, če je »verjetno izkazano«, da je otrok ogrožen (161. člen Družinskega zakonika). Čeprav je razlaga ogroženosti otroka precej široka in vključuje tudi situacije, kjer je lahko otrokova blaginja ogrožena, ta določba po mnenju nekaterih omejuje možnost uporabe začasnih ukrepov tudi v drugih primerih, kjer bi bili takšni ukrepi koristni in ustrezni za zaščito koristi otroka.

Drugič, kot določa drugi odstavek 163. člena Družinskega zakonika, začasne odredbe o stikih pod nadzorom lahko trajajo največ devet mesecev brez možnosti podaljšanja.

14. Za podrobnejšo analizo glej: <https://www.coe.int/en/web/children/slovenia-civil-court-proceedings>.

Družinski zakonik (DZ)

161. člen (pogoj za izdajo začasne odredbe)

Sodišče izda začasno odredbo, če je verjetno izkazano, da je otrok ogrožen.

162. člen (vrste začasnih odredb)

1. Sodišče sme za varstvo koristi otroka izdati začasno odredbo, s katero je mogoče doseči začasno varstvo koristi otroka, zlasti pa:
 - odredbo, s katero otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali v zavod;
 - odredbo o vstopu v stanovanje ali druge prostore, v katerih se otrok nahaja, proti volji staršev;
 - odredbo o prepovedi ali omejitvi stikov;
 - odredbo o načinu izvajanja stikov;
 - odredbo o vzgoji in varstvu otroka;
 - odredbo o preživljanju otroka;
 - odredbo o prepovedi prehoda državne meje z otrokom;
 - odredbo o izselitvi nasilnega člana iz skupnega stanovanja;
 - odredbo o prepovedi približevanja otroku osebam, ki ga ogrožajo;
 - odredbo o zavarovanju na premoženju staršev ali otroka;
 - odredbo o zdravniškem pregledu ali zdravljenju.
2. Kadar sodišče izda odredbo iz prve alineje prejšnjega odstavka, drugo osebo, krizni center, rejnika ali zavod tudi imenuje. Otroka se ne sme namestiti k osebi, ki ne more biti skrbnik. Glede obveznosti druge osebe, h kateri je otrok nameščen, in nadzora nad namestitvijo, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja izvajanje rejniške dejavnosti.

163. člen (začasna odredba o stikih pod nadzorom)

1. Sodišče lahko z začasno odredbo odloči, da se stiki izvajajo ob navzočnosti strokovne osebe centra za socialno delo ali zavoda, v katerega je bil otrok nameščen. Sodišče določi kraj in čas stikov po predhodnem dogovoru s centrom za socialno delo ali z zavodom, v katerega je bil otrok nameščen. Stiki se izvajajo največ dve uri na teden.
2. Začasna odredba o stikih pod nadzorom lahko traja največ devet mesecev in je ne glede na določbo prvega in tretjega odstavka 160. člena tega zakonika ni mogoče ponovno izdati ali podaljšati.
3. Strokovna oseba spremlja potek stikov in enkrat mesečno pripravi poročilo o poteku stikov, ki ga pošlje sodišču.
4. Ministrstvo, pristojno za družino, zagotovi prostorske in kadrovske pogoje za zagotavljanje stikov pod nadzorom.

V Smernicah Sveta Evrope o otrokom prijaznem pravosodju sočasni ukrepi priporočeni na splošno kot sredstvo za preprečevanje neupravičenih zamud v sodnih postopkih, ki vključujejo otroke.¹⁵ Takšničasni ukrepi omogočajo sodnikom hitro odzivanje in varovanje koristi otroka ob spoštovanju pravne države. Nujno je, da se tičasni ukrepi spremljajo in revidirajo tako, da se lahko prilagodijo morebitnim spremenjenim okoliščinam ali se, kadar je to ustrezno, nadomestijo s trajno odločbo.

Nadaljnji koraki

Ta strategija si prizadeva za boljše razumevanje največje koristi otroka v civilnih sodnih postopkih in želi s konkretnimi ukrepi v AN omogočiti pristojnim strokovnjakom, da bodo največjo korist otroka ugotavljali dosledno in sistematično, od primera do primera. Postopki ugotavljanja največje koristi otroka bodo sestavljeni iz več delov, in sicer iz ocenjevanja, odločitve in spremljanja izvajanja te odločitve. Največjo korist otroka je treba sistematično oceniti in določiti v vseh civilnih postopkih, v katerih so udeleženi otroci, ne glede na to, ali se otrok šteje za posebej ranljivega ali ne.

¹⁵ Smernice Sveta Evrope o otrokom prijaznem pravosodju, poglavje D.4., smernice od 50 do 54.

Največja korist otroka

Za namene te strategije se največja korist otroka nanaša na otrokove telesne, psihološke oziroma duševne in socialne razmere ter potrebe, skupaj z drugimi dejavniki, ki jih sodišče šteje za pomembne za otroka, kot so življenjske razmere otroka, razmere in zmožnosti staršev ali skrbnikov, da za otroka ustrezno skrbijo in/ali pridobijo ustrezno podporo in pomoč pri tem. Vloga sodišča je, da ustrezno uravnoteži te različne dejavnike, ki lahko vplivajo na otrokovo varnost, zdravje, razvoj, telesno, duševno, čustveno, izobraževalno in socialno blaginjo.

Odločitve, povezane z družinskimi zadevami, lahko bistveno vplivajo na celotno otrokovo življenje, na primer, kje bo otrok živel, ali bo moral zamenjati šolo, športni klub ali prostočasne/kulturne dejavnosti, ali bo lahko ohranil prijateljstva in povezave z znanim okoljem, širšo mrežo sorodnikov in/ali drugih zaupanja vrednih odraslih. Zato je pri oceni največje koristi otroka izjemno pomemben celostni pogled na otroka.

V Sloveniji so najpogostejše zadeve, v katerih morajo civilna sodišča upoštevati največjo korist otroka (ne glede na to, ali gre za postopke glede varstva otrok, ki potekajo samostojno ali skupaj z zakonskimi spori ali s postopki za ugotovitev oziroma izpodbijanje očetovstva ali materinstva), povezane z:

- ▶ varstvom in vzgojo,
- ▶ preživnino za otroka,
- ▶ stiki otroka s starši/družinskimi člani/skrbniki,
- ▶ izvajanjem starševske skrbi,
- ▶ ukrepi za varstvo koristi otroka,
- ▶ postavitvijo otroka pod skrbništvo,
- ▶ namestitvijo otroka v rejniško varstvo,
- ▶ podelitvijo starševske skrbi sorodniku,
- ▶ posvojitvijo otroka in razveljavitvijo posvojitve otroka.¹⁶

Vodilna načela za ocenjevanje največje koristi otroka

AN predvideva posebno dejavnost, ki temelji na multidisciplinarnem in medinstitucionalnem pristopu, za pripravo protokola in pripadajočih smernic za ugotavljanje največje koristi otroka v civilnih postopkih. V skladu s smernicami Odbora Združenih narodov za pravice otroka »ugotavljanje največje koristi temelji na ocenah, ki jih opravi multidisciplinarna skupina ustrezno usposobljenih strokovnjakov ob sodelovanju sodišča«.¹⁷

Konkretno naj civilne sodnike in druge ustrezne strokovnjake, ki sodelujejo pri pripravi takšnega protokola in smernic, vodijo načela, navedena spodaj.

Najprej in predvsem:

- ▶ varnost in zaščita otroka pred škodo, zanemarjanjem, nasiljem in zlorabo;
- ▶ otrokovo lastno mnenje. Da bi bilo mnenje znano, mora sodišče preveriti, ali je otrok dovolj star in zrel, da lahko izrazi razumno mnenje ali željo, ter mu zagotoviti resnično priložnost, da svoje stališče izrazi svobodno, z lastnimi besedami, v varnem okolju in osebi, ki je usposobljena za pogovor z otroki in zna otroku razumljivo pojasniti, katere različne odločitve so lahko sprejete.¹⁸

Nato:

- ▶ pomen celovitosti družine in ohranjanje otroka v domačem okolju, kadar je to mogoče;
- ▶ pomen ohranjanja otrokove povezanosti z družino ter vzdrževanja odnosov z obema staršema ali skrbnikoma in sorojenci;
- ▶ čustvene vezi med otrokom ter njegovimi starši ali skrbniki in sorojenci;
- ▶ duševne in telesne potrebe otroka in njegovih staršev ali skrbnikov;
- ▶ možnost ohranjanja otrokovega znanega okolja in zdravih oziroma zaupanja vrednih odnosov z drugimi otroki in odraslimi;
- ▶ zagotovilo, da je otrok, če je odvzet staršema, nameščen v čim manj omejujoče okolje, ki lahko zadosti njegovim potrebam.

16. Analiza pravnega okvira, str. 40.

17. Odbor za pravice otroka, splošni komentar št. 14 (2013) o pravici otroka, da se njegova največja korist obravnava kot primarno merilo (prvi odstavek 3. člena), 64. odstavek.

18. 3. poglavje strategije se podrobneje osredotoča na sodelovanje otrok.

Poleg tega morajo civilni sodniki upoštevati:

- ▶ pomen pravočasnega odločanja, da se preprečijo dolgotrajne negotove okoliščine, ki lahko škodijo otroku;
- ▶ morebitno potrebo po neposredno izvršljivih začasnih ukrepih za zagotavljanje otrokove blaginje;
- ▶ zagotavljanje storitev, obravnave in usmeritev, ki so lahko otroku v pomoč pri razvoju v zdravo in samostojno odraslo osebo.

Glede zadnjega vodilnega načela je treba poudariti, da mora presoja vključevati tudi zmožnost staršev ali skrbnikov, da otroku zagotovijo varen dom ter ustrezno hrano, oblačila in zdravstveno oskrbo, vendar je treba paziti, da se temu merilu ne pripiše prevelika teža. Starševstva nikoli ne smemo reducirati le na ekonomsko vprašanje, zato je treba staršem ali skrbnikom z nizkim socialno-ekonomskim položajem zagotoviti ustrezno podporo in pomoč, da lahko skrbijo za svoje otroke.

V praksi to pomeni, da socialno-ekonomski položaj starša ali skrbnika nikoli ne sme biti odločilni dejavnik pri oceni največje koristi otroka. Poleg tega v oceni največje koristi nikoli ne smejo biti upoštevani diskriminatorni dejavniki, prav tako se nikoli ne sme domnevati, da je eden od staršev bolj ali manj usposobljen za skrb zaradi spola, spolne identitete, spolne usmerjenosti, invalidnosti ali narodnosti.

Kot že rečeno, AN k tej strategiji določa konkretne dejavnosti za pripravo standardiziranega nacionalnega protokola za postopke ugotavljanja največje koristi otroka, ki ga bodo lahko dosledno uporabljali ustrezni strokovnjaki, zlasti sodniki v civilnih postopkih in strokovni delavci centrov za socialno delo (CSD), pa tudi sodni izvedenci, ki so pozvani k podaji neodvisnih ocen, ter odvetniki ali kolizijski skrbniki, ki zastopajo otroke v civilnih sodnih postopkih. Ta protokol bo moral prav tako določiti jasne smernice o tem, kako je treba otroke obravnavati med civilnimi postopki, da se zagotovi, da največja korist otroka ni razumljena le kot zunanja okoliščina, ki jo za druge določajo CSD ali sodišča, temveč da se otrokova največja korist dosledno upošteva in varuje ves čas otrokovega sodelovanja in udeležbe v postopkih.¹⁹

Primeri iz mednarodne prakse

Irska je v svojo zakonodajo vključila dejavnike za presojo največje koristi otroka. Zakon o otrocih in družinskih razmerjih iz leta 2015 je bil leta 2022 dopolnjen z nekaterimi dejavniki, ki so v pomoč sodiščem pri presoji največje koristi otroka. Med državami članicami Sveta Evrope je irska zakonodaja eden najcelovitejših in najpodrobnejših primerov pravnih meril za presojo največje koristi otroka. Uporablja se v postopkih varstva otrok in postopkih razhoda staršev.²⁰

V **Združenem kraljestvu** dokument Skupaj za zaščito otrok (Working Together to Safeguard Children) vsebuje nacionalne smernice za presojo največje koristi otroka v postopkih varstva in civilnih postopkih. Gre za orodje socialnih služb, ki uporabljajo multidisciplinarni in medinstitucionalni pristop za celovito oceno otrokovega položaja v okviru družine in skupnosti.²¹

Švedska je razvila program Otroci v središču (Barns behov i centrum/BBIC), ki določa standarde in smernice za socialne delavce z namenom zagotavljanja otrokove blaginje in pomoči družinam pri vzgoji otrok. S splošnim ciljem zagotoviti, da imajo otroci dostop do podpore in zaščite, ki jo potrebujejo za varno odraščanje, program ponuja sistemski pristop k izvajanju socialnih storitev in strukturira postopek obravnave primerov, da socialnim delavcem omogoči osredotočanje na potrebe in edinstvene okoliščine vsakega otroka. Standardi in smernice programa izvajalcem storitev omogočajo zagotavljanje kakovostnih intervencij ob hkratnem spoštovanju pravne ureditve, kar jim daje pravno varnost pri njihovih dejanjih in odločitvah.²²

Ti primeri bodo podrobneje proučeni, ko se bodo nacionalni deležniki skupaj lotili priprave nacionalnega protokola za ugotavljanje največje koristi otroka, vključno s smernicami za oceno te koristi.

Zmanjševanje zamud v civilnih sodnih postopkih

Cilj strategije in AN je zmanjšanje znatnih zamud v civilnih sodnih postopkih, v katere so vključeni otroci, z uvedbo številnih konkretnih ukrepov.

19. To delno ustreza priporočilom 5–7 v Analizi vrzeli in priporočilih za izobraževanje in usposabljanje, str. 21.

20. Glej: D. Wenke, Securing the best interests of the child in civil proceedings: A selection of guidance, methods and tools used in Council of Europe member states (2025), 80. odstavek.

21. Ibid., 86. odstavek.

22. Ibid., 105. odstavek.

Ukrepi v središču pozornosti bodo ocenili obremenjenost civilnih sodišč in skrbno presojali alternative sodnih postopkov (glej 5. poglavje strategije) ter zagotovili, da bodo strokovnjaki predvsem s strokovnim usposabljanjem krepili svojo sposobnost presoje največje koristi otroka (glej 4. poglavje strategije).

Treba je poudariti, da čeprav je sicer zmanjševanje zamud pomemben splošni vidik civilnih postopkov, to ni vedno mogoče ali celo zaželeno. V zapletenih primerih, ki vključujejo nasilje ali druge posebne okoliščine, ki jih je treba skrbno preučiti, je pomembna temeljitost in se ne sme dajati prednosti hitrosti pred kakovostjo ocen in odločitev. Strategija in AN se v teh primerih zavzemata za uravnoteženi pristop, po katerem morajo strokovnjaki storiti vse, kar je v njihovi moči, da se izognejo neutemeljenim zamudam in zagotovijo otrokovo pravico do hitrega sodnega postopka, ne da bi pri tem ogrozili otrokovo pravico do zaščite pred vsemi oblikami nasilja. Dodatni varovalni mehanizmi, na primer v obliki izvedenskih mnenj ali drugih strokovnih ocen, lahko zahtevajo več časa, vendar so lahko ključni za pravilno odločitev sodnika.

Pomembno je priznati pritisk, pod katerim so včasih stranke v družinskih postopkih, saj skušajo po razpadu družine znova vzpostaviti svoje življenje in hkrati čustveno predelujejo velike življenjske spremembe. To lahko negativno vpliva tako na starše kot tudi otroke in v nekaterih primerih je lahko hitenje bolj škodljivo kot koristno.

Sodni izvedenci

Ugotovljeno pomanjkanje strokovnjakov, ki lahko nastopajo kot sodni izvedenci v civilnih postopkih, je treba preveriti tako z vidika usposobljenosti in znanja (4. poglavje) kot tudi načina njihovega imenovanja.

V Sloveniji sodnih izvedencev v civilnih postopkih že dolgo primanjkuje, zato je ministrstvo za pravosodje že začelo izvajati ukrepe za reševanje te težave. Ti ukrepi vključujejo združitev petih prej ločenih podpodročij klinične psihologije v eno podpodročje, s čimer se olajšata prepoznavanje in imenovanje izvedencev klinično-psihološke stroke v družinskih zadevah; pripravo seznama imenovanih izvedencev s področja klinične psihologije, družinske psihologije in socialnega dela skupaj z navedbo njihovih kompetenc in zasedenosti; prepoznavanje psihiatrov, primernih za podajo mnenj tudi v družinskih zadevah, v sodelovanju z Zdravniško zbornico Slovenije, ter pošiljanje tega seznama sodiščem; omogočanje sodiščem, da kot strokovno institucijo za pripravo izvedenskih mnenj v zahtevnih primerih, kjer sta potrebna dva ali več strokovnjakov s področja klinične psihologije, imenujejo tudi Zbornico kliničnih psihologov Slovenije.

Strategija navaja, da vlogo sodnega izvedenca lahko prevzamejo tudi drugi strokovnjaki, ne le klinični psihologi, in da je ustrezní profil strokovnjaka treba določiti glede na posamezni primer. Cilj več ukrepov v okviru AN je zato poenostaviti prepoznavanje in imenovanje sodnih izvedencev.

Sodni izvedenci klinični psihologi že imajo svoje strokovne smernice za pripravo izvedenskih mnenj v civilnih zadevah, ki vključujejo otroke.²³ Strategija predvideva posodobitev teh smernic in možnost, da se na njihovi podlagi pripravi širša predloga izvedenskega poročila z jasno določenimi elementi (vsebinami) tega poročila. Sodni izvedenci morajo biti seznanjeni s protokolom civilnih sodišč za postopke ugotavljanja največje koristi otroka in s svojimi izvedenskimi poročili aktivno prispevati k tej ugotovitvi. Brez poseganja v pravice strank in ob strogem spoštovanju zaupnosti bodo vse informacije o posameznem primeru pred pripravo izvedenskega poročila na voljo imenovanemu izvedencu za vključitev v oceno.

Zadostno število ustreznih in usposobljenih sodnih izvedencev zagotavlja poseben oddelek Ministrstva za pravosodje. Oddelek izvaja vse naloge v zvezi z imenovanjem sodnih izvedencev in njihovo uvrstitvijo na sezname, s katerih jih sodišča imenujejo v posameznih primerih. Oddelek tesno sodeluje tudi s Strokovnim svetom za sodno izvedenstvo, ki zagotavlja kakovost in strokovnost izvedenskega dela. Predvidena je tudi priprava standardizirane predloge za presojo največje koristi otroka, ki jo bodo izvajali sodni izvedenci.

Začasne odredbe

Kot je bilo že pojasnjeno v tem poglavju,časne odredbe, katerih namen je začasna zaščita največje koristi otroka, kadar je verjetno izkazano, da je otrok ogrožen, ureja Družinski zakonik (DZ)²⁴. Te odredbe lahko vključujejo varstvo in vzgojo, začasno zavarovanje premoženja ali določene zdravstvene preglede oziroma obravnave. Ukrepi lahko prav tako začasno omejijo pravico enega od staršev do stikov z otrokom z namenom uravnoteženja otrokove potrebe po varnosti in zaščiti s pravico do družinskih odnosov. Omejitve vključujejo ukrepe za odvzem otroka staršem, prepoved ali omejitev stikov, nadzor nad načinom izvajanja stikov ali prepoved približevanja določene osebe otroku.

23. Uvodno poročilo, str. 9.

24. 162. člen DZ.

Z začasnimi odredbami se omogoča tudi omejitev stikov med staršem in otrokom le na stike pod nadzorom največ dve uri tedensko. Čeprav je zdaj tak stik pod nadzorom mogoče odrediti le enkrat, za največ devet mesecev in brez možnosti podaljšanja, **strategija določa konkretni cilj, in sicer spremembo Družinskega zakonika, da bi omogočili podaljšanje ali obnovitev tovrstnih začasnih ukrepov, kadar to zahteva otrokova največja korist**, ter večjo prilagodljivost njihovega izvajanja, na primer postopno povečanje trajanja stikov pod nadzorom na štiri ali šest ur tedensko. Nadzor bi morali poleg zaposlenih na CSD izvajati tudi posebej usposobljeni strokovnjaki ustreznih nevladnih organizacij, če se zagotovi enaka stopnja pripravljenosti in enaka pravila.

To bo pripomoglo k preprečevanju situacij, v katerih bi bilo treba stik med otrokom in staršem po devetih mesecih povsem prekiniti, če otrokova varnost brez nadzora še vedno ne bi bila zagotovljena, kar bi bilo v nasprotju z otrokovo pravico do družinskega življenja.

V okviru izvajanja strategije bo obravnavana tudi **možnost spremembe Družinskega zakonika, s katero bi merilo »ogroženost otroka« nadomestili z merilom »največja korist otroka«.**

Zamenjava merila »ogroženost otroka« z merilom »največja korist otroka« bi omogočila, da civilna sodišča sprejmejo (določene) začasne ukrepe že med sodnim postopkom, da se zagotovi, da otroci, vključeni v te postopke, ne bi dlje časa ostajali v negotovosti, kar bi lahko negativno vplivalo na njihovo blaginjo in bilo v nasprotju z njihovo največjo koristjo. Takšni začasni ukrepi lahko omogočijo preskus določene ureditve v času trajanja postopka in prispevajo k zmanjšanju napetosti ali konflikta med staršema, hkrati pa izboljšajo otrokovo blaginjo. Takšne ukrepe bi bilo treba spremljati in po potrebi revidirati. V najboljšem primeru bi začasni ukrepi lahko vodili v sodno poravnavo in/ali sporazumno rešitev.

Zakonodajno reformo bodo spremljale tudi pobude za spodbujanje boljšega razumevanja pravic in največje koristi otroka tako med starši kot tudi strokovnjaki, pa tudi začnih ukrepov kot orodja za zagotavljanje otrokove koristi (4. poglavje strategije).

3. poglavje:

Sodelovanje otrok

Tretje poglavje strategije in skupina ukrepov v okviru AN obravnava sodelovanje otrok. Vključuje pravico otroka, da je slišan, da je ustrezno obveščen, da ima lastno pravno zastopanje ter da so civilni postopki, v katerih sodelujejo otroci, prilagojeni njihovi starosti in stopnji zrelosti, da lahko v njih učinkovito sodelujejo.

Stanje

Razgovori z otroki v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji še vedno potekajo od primera do primera različno ter brez jasnega in sistematičnega postopka. Otroci nimajo vedno možnosti izraziti svojega mnenja oziroma niso vedno obveščeni o vseh pomembnih dejstvih, prav tako jim ni sistemsko zagotovljeno neodvisno zastopanje.

To ponazarja nedavni primer pred Evropskim sodiščem za človekove pravice (ESČP) v zadevi *X in drugi proti Sloveniji*, v kateri je bila ena izmed ključnih ugotovitev ESČP pomanjkanje priložnosti, da bi otroci – zlasti najstarejši – izrazili svoje mnenje. Čeprav je najstarejši otrok dosledno in vztrajno nasprotoval sodnim odločitvam, njegovo stališče nikoli ni bilo zares upoštevano. Po mnenju ESČP je pomanjkanje možnosti otrok za sodelovanje v postopku in neupoštevanje njihovih pogledov vzbudilo resne pomisleke glede pravičnosti in temeljitosti odločanja nacionalnih sodišč.

Potrebo po boljšem obveščanju in sodelovanju otrok v civilnih sodnih postopkih so izrazili številni deležniki v državi in obstaja želja po jasnosti glede tega, kdaj naj bi otroci sodelovali neposredno in kdaj ter kako naj bi bili upravičeni do pravnega zastopanja.

V primeru pravne pomoči in zastopanja otroka se zastavlja vprašanje, ali lahko otroka, ki je sposoben sodelovati v sodnem postopku, zastopa kateri koli odvetnik na podlagi pravice do brezplačne pravne pomoči (BPP), ali pa lahko pravno pomoč otrokom lahko zagotovijo le specializirani odvetniki otrok, ki ne delujejo nujno v okviru sistema BPP.

Imenovanje kolizijskih skrbnikov in odvetnikov otrok prav tako zahteva pozornost, saj neenotnost glede njihovega profila, vloge in postopkov imenovanja vodi v določeno nepredvidljivost, ki zmanjšuje učinkovitost zastopanja otrokovih koristi. Na primer: v prestolnici Ljubljani so kolizijski skrbniki pogosto imenovani za zastopanje interesov otrok, medtem ko je ta praksa pri drugih okrožnih sodiščih precej redkejša.²⁵ Še vedno primanjkuje natančnih opredelitev glede zahtevanih kvalifikacij, odgovornosti in postopkov imenovanja, kar bi bilo ključno za vzpostavitev zanesljivega okvira, prilagojenega zahtevnim razmeram otrok, ki sodelujejo v civilnih sodnih postopkih.

Danes lahko otroci, vključeni v civilne sodne postopke, prejmejo pomoč, kot so psihosocialna podpora, možnost, da izrazijo svoje želje in mnenja, pridobijo informacije o postopku ter možnost spremstva v različnih fazah odločanja. Vendar tovrstna pomoč ni zagotovljena sistematično. Na primer: kolizijski skrbniki so imenovani le v približno 20 odstotkov primerov, ki vključujejo otroke,²⁶ in, kot že rečeno, predvsem v Ljubljani. Ker so pogosto centri za socialno delo (CSD) tisti, ki predlagajo imenovanje kolizijskega skrbnika otroku, je treba zagotoviti, da so s to prakso in njenim vplivom na odločitve, ki zadevajo otroke, seznanjeni tako sodniki v civilnih postopkih kot tudi zaposleni na CSD-jih po vsej državi. Odločitev nikoli ne bi smela biti odvisna od tega, pred katerim sodiščem v Sloveniji poteka postopek, ali od tega, ali ima sodišče na voljo dovolj usposobljenih kolizijskih skrbnikov.

Nekateri deležniki so predlagali, da bi morale biti imenovanje kolizijskega skrbnika obvezno za ves čas trajanja civilnih postopkov, v katere so vključeni otroci, saj ti postopki potekajo bolj tekoče, kadar je zagotovljeno takšno zastopanje. Kljub temu je v skladu z nacionalnim pravnim okvirom kolizijske skrbnike treba imenovati v primerih, ko so koristi otroka v nasprotju z interesi enega ali obeh staršev ali skrbnikov.

25. Analiza pravnega okvira, str. 38.

26. Uvodno poročilo, str. 7.

Zastopanje otrok v civilnih sodnih postopkih s strani odvetnika enega od staršev vzbuja pomisleke glede pristranskosti in morebitne manipulacije, zlasti v primerih, ko imajo starši težave pri dogovarjanju o družinski ureditvi in/ali varstvu in vzgoji. V takšnih primerih je ključnega pomena, da otroka zastopa neodvisni odvetnik otrok, ki zagovarja otrokova stališča in interese. Vendar pa je brezplačna pravna pomoč otrokom na voljo le v posebej težkih primerih, kar pomeni, da je treba preveriti tudi druge možnosti.

Varuh človekovih pravic si je prizadeval za boljše obveščanje otrok na način, prilagojen njihovi starosti in stopnji zrelosti, in sicer tako o njihovih pravicah, vrstah razpoložljive pomoči kot tudi o sodnih postopkih.

Varuh človekovih pravic je prav tako predlagal razpravo z vsemi civilnimi sodišči o tem, kako izboljšati sodelovanje otrok in zagovorništvo otrok za doslednejše spoštovanje otrokovih pravic. Zagovorništvo otrok je izrecno predvideno v Zakonu o varuhu človekovih pravic, ki določa njegovo delovanje in pravila. Zakon daje varuhu človekovih pravic pooblastilo, da imenuje in razrešuje zagovornike s seznama zagovornikov, jih usposablja ter nadzira njihovo delo.

Imenovanje zagovornika lahko predlaga vsakdo, ki meni, da otrok ne more samostojno uveljaviti pravice do izražanja svojega mnenja. To pomeni, da lahko otrok sam zaprosi za zagovornika, če meni, da potrebuje pomoč pri izražanju svojega mnenja v postopku, ki ga zadeva. Pomembno pa je, da je otrok sposoben izraziti to prošnjo.

Poleg tega lahko eden od staršev ali oba starša ali drug zakoniti zastopnik (na primer skrbnik) predlaga, da se otroku dodeli zagovornik, če meni, da bi bilo to v otrokovo največjo korist. To lahko predlagajo tudi druge osebe, kot so stari starši, tete, strici, sorojenci in drugi, če opazijo, da je otrok v situaciji, kjer potrebuje pomoč pri izražanju svojega mnenja.

Enako velja za strokovnjake, kot so pedagogi, psihologi, socialni delavci, učitelji, vzgojitelji, svetovalci, zdravstveni delavci in drugi, zlasti tiste, ki delajo v šolah, vrtcih, centrih za socialno delo, zdravstvenih ustanovah ali drugih javnih institucijah, in pri svojem delu zaznajo, da bi bil lahko otrok ogrožen ali da potrebuje podporo pri izražanju svojega mnenja. Med takšne institucije spadajo na primer sodišča, centri za socialno delo, policija, šole, vrtci, zdravstvene ustanove ter drugi državni ali javni organi. Predlog lahko podajo tudi organizacije, ki delujejo na področju človekovih pravic, otrokovih pravic ali socialnega varstva (na primer Zveza prijateljev mladine Slovenije (ZPMS), organizacije, ki nudijo pomoč otrokom, in podobno).

Varuh človekovih pravic lahko postopek zagovorništva začne tudi po uradni dolžnosti, če pri delu ugotovi, da je to potrebno za zaščito otrokovih pravic.

Predlog se lahko odda pisno (po elektronski ali navadni pošti) ali s spletnim obrazcem na uradni spletni strani Varuha človekovih pravic Republike Slovenije: <https://www.varuh-rs.si>.

Ni treba izpolniti posebnega obrazca, dovolj je jasno opisati:

- ▶ kdo je otrok (ime, priimek, starost),
- ▶ v kakšni situaciji je,
- ▶ zakaj otrok morda potrebuje zagovornika,
- ▶ kdo podaja predlog in kakšen je njegov odnos do otroka.

Postopek je prostovoljen, otrok mora soglašati z imenovanjem zagovornika. Namen zagovorništva ni reševanje spora, temveč podpora otroku pri izražanju lastnega mnenja v postopku. Zagovornik otroka ne zastopa pravno, temveč spodbuja njegovo sodelovanje in pravico do izražanja mnenja.

Zakon o varuhu človekovih pravic

Oddelek III.a Zagovorništvo otrok

25.a člen

1. Na področju varstva otrokovih pravic poleg drugih nalog, določenih s tem zakonom, varuh organizira in skrbi za zagovorništvo otrok v okviru notranje organizacijske enote. Zagovorništvo otrok izvajajo zagovorniki otrok (v nadaljnjem besedilu: zagovorniki) v okviru mreži prostovoljcev, ki zagotavlja vsem otrokom enako dostopnost do zagovornika
2. Namen zagovorništva je, da zagovornik nudi strokovno pomoč otroku, da izrazi svoje mnenje v vseh postopkih in zadevah, v katerih je udeležen, ter mnenje otroka posreduje pristojnim organom in institucijam, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih. Zagovornik ni njegov zakoniti zastopnik. Strokovna pomoč vključuje psihosocialno podporo otroku, pogovore o njegovih željah, počutju in mnenju, seznanjanje otroka s postopki in dejavnostmi na njemu primeren način, iskanje najbolj primerne rešitve skupaj z otrokom ter spremljanje otroka pred organi in institucijami, ki odločajo o njegovih pravicah in koristih.

25.č člen

1. Izjava otroka, pridobljena s pomočjo zagovornika, se lahko uporabi v vsakem postopku, v katerem se odloča o otrokovih pravicah in koristih.
2. Organ, ki odloča o otrokovih pravicah ali koristih, mora v svoji odločitvi posebej utemeljiti, kako je upošteval otrokovo izjavo in deloval v njegovo največjo korist.

Nadaljnji koraki

Ta strategija si prizadeva izboljšati učinkovito sodelovanje otrok v civilnih postopkih pred sodišči in zunaj njih ter zagotoviti, da se otrokovo mnenje resno upošteva pri vsaki odločitvi, ki vpliva nanj.

Učinkovito sodelovanje

Pravica do informacij in zagovorništvo otrok

Strategija in AN določata konkretne ukrepe za boljše informiranje otrok na njim prijazen način ter za krepitev njihovega sodelovanja v civilnih postopkih, ki jih zadevajo.

To vključuje nadaljnjo krepitev že obstoječih pobud, na primer **zagovorništva otrok** pri Uradu varuha človekovih pravic, za zagovarjanje otrokove pravice do sodelovanja in organizacijo izmenjav informacij med civilnimi sodišči in drugimi ustreznimi strokovnjaki s ciljem doseči skupno razumevanje, kako naj se glas otrok sliši in upošteva.

Zagovorništvo otrok pri Varuhu človekovih pravic je zelo pomembna pobuda, katere glavni cilj je zagotoviti, da so otroci slišani, kadar se sprejemajo odločitve, ki vplivajo na njihovo življenje. Pomeni priznanje pravice otrok do sodelovanja, ki je eno od splošnih načel Konvencije o otrokovih pravicah (zlasti 12. člen – pravica otroka, da svobodno izrazi svoje mnenje v vseh zadevah, ki ga zadevajo).

Primarna naloga zagovornika je, da pomaga otroku izraziti svoje mnenje, občutke, potrebe in želje v situacijah, ko se odloča o njegovih pravicah, interesih ali življenjskih okoliščinah. Otrokom pogosto primanjkuje poguma, pravih besed ali priložnosti, da bi izrazili, kako doživljajo določene situacije (na primer razvezo staršev, odločitve centrov za socialno delo, sodne postopke). Zagovornik jim pri tem nudi podporo. Številni postopki, ki vplivajo na pravice otrok (na primer civilni postopki, odločitve centrov za socialno delo, namestitve v rejništvo in podobno), so lahko za otroke čustveno zelo zahtevni.

Zagovornik ni le posrednik, temveč tudi čustvena opora, je oseba, ki otroka posluša in ga spremlja v celotnem postopku. Odrasli pogosto sprejemajo odločitve »v največjo korist otroka«, ne da bi se z otrokom neposredno posvetovali. Zagovornik zagotovi, da se otrokov glas sliši, razume in upošteva ne glede na njegovo starost. Prav tako pomaga otroku ubesediti in odraslim pojasniti njegova sporočila na ustrezen in razumljiv način.

Postopek zagovorništva krepi otrokovo samozavedanje, samospoštovanje in občutek lastne vrednosti. Otrok se nauči, da je njegovo mnenje pomembno in da ima pravico sodelovati pri pomembnih odločitvah. Čeprav zagovornik otroka ne zastopa v pravnem pomenu, vedno deluje v otrokovo največjo korist. Včasih se otrokovo mnenje in njegova največja korist lahko razlikujeta – v takšnih primerih zagovornik otroku pojasni možnosti in razloge za določene odločitve ter hkrati zagotovi, da se otrokova volja čim bolj upošteva. Pri zagovorništvu pogosto sodelujejo različni deležniki, kot so starši, centri za socialno delo, šole, zdravstveni zavodi in sodišča. Zagovornik pomaga graditi mostove in omogoča komuniciranje med njimi, vedno s poudarkom na pravicah otroka. To prispeva tudi k večji kakovosti institucionalnega odločanja.

Situacije, kjer je zagovorništvo lahko potrebno, vključujejo primere, ko se otrok spoprijema s težavami doma (na primer nasilje v družini, zanemarjanje, razveza staršev), v rejništvu ali institucionalni oskrbi, kadar se otrok v šoli ali zdravstvenem sistemu počuti preslišanega, ali kadar si otrok želi sodelovati v postopkih pred centrom za socialno delo ali na sodišču, pa mu to ni omogočeno.

Zagovorniki so posebej usposobljeni prostovoljci iz različnih strokovnih okolij (na primer psihologi, pedagogi, socialni delavci in podobno), ki se udeležijo izobraževanja pri Varuhu človekovih pravic. Njihova vloga je podpirati otroka neodvisno, zaupno in z zavezanostjo k zaščiti otrokovih pravic. Sodelovanje v postopku zagovorništva je prostovoljno – otrok mora z njim soglašati, zagovorništvo se nikoli ne izvaja prisilno. Pogovori med otrokom in zagovornikom so zaupni (z določenimi zakonskimi izjemami). Zagovornik ni del centra za socialno delo, sodišča ali drugega organa, temveč deluje samostojno. Celotni postopek je osredotočen na otrokove potrebe, občutke, želje in varnost. Cilj je omogočiti aktivno sodelovanje otroka pri odločanju.

Skladno s strategijo bodo raziskane možnosti za usklajevanje in povezovanje vzporednih kazenskih in civilnih sodnih postopkov, ki vključujejo otroke, na multidisciplinaren in medinstitucionalen način, kjer je to primerno, tudi z uporabo specializiranih prostorov slovenske Hiše za otroke, ki deluje po modelu Barnahus. V okviru tega se iščejo rešitve v skladu z veljavno zakonodajo, da bi bil lahko v določenih primerih sodnik družinskega sodišča navzoč pri forenzičnem razgovoru z otrokom, s čimer bi zmanjšali število razgovorov z otrokom. To bi lahko bistveno prispevalo k temu, da bi bilo otrokovo sodelovanje v sodnih postopkih za otroke prijaznejše in prilagojeno njihovim potrebam, hkrati pa bi zagotovilo varnejše in učinkovitejše upravljanje primera ter izmenjavo informacij med ustreznimi strokovnjaki. Na ta način bi se zmanjšalo tudi tveganje za sekundarno viktimizacijo otrok ob stikih s pravosodnim sistemom.

Takšno usklajevanje postopkov zahteva široko soglasje med sodišči, odvetniki in drugimi udeleženci v postopkih ter med strokovnim svetom Hiše za otroke, ki je pristojen za strokovna vprašanja, povezana z delovanjem Hiše za otroke.

Za tiste situacije in civilne zadeve, ki ne pridejo pred sodišče in jih lahko obravnavajo centri za socialno delo (CSD), bo okrepljeno tudi sodelovanje otrok. Čeprav lahko otrok izrazi svoje mnenje v pogovoru s CSD, je treba jasno opredeliti, kakšen je namen razgovora, kdo je oseba, ki z otrokom opravi pogovor, kako je usposobljena in po katerem protokolu (če sploh) deluje. Poleg tega mora biti jasno, da otroci v celoti razumejo svojo pravico do izražanja mnenja, da se počutijo varne, da to mnenje izrazijo ter vedo, da bodo slišani in da bo njihovo stališče upoštevano pri odločitvah.

V ta namen bo razvit bolj sistematičen in doslednejši pristop k obveščanju otrok o njihovih pravicah in sprejetih odločitvah, skupaj z jasnimi smernicami, kako dosledno omogočiti sodelovanje otrok. Digitalna platforma, navedena v 1. poglavju strategije, bo vključevala posebne razdelke z otrokom prijaznimi informacijami, prilagojenimi različnim starostnim skupinam.

Pravno zastopanje

Kadar so otrokovi interesi različni ali v nasprotju z interesi enega ali obeh staršev v civilnopravnem postopku, je izjemno pomembno, da so otrokovi interesi zastopani in predstavljeni neodvisno, prek pravnega zastopnika. Ne glede na to, ali gre za kolizijskega skrbnika, ki ga imenuje sodišče, ali odvetnika otroka, bo takšno zastopanje 1) zagotovljeno in 2) brezplačno za otroka.

Družinski zakonik določa pogoje, kdaj se lahko imenuje kolizijski skrbnik, vendar ne določa natančno, katere so njegove naloge. Cilj strategije je zagotoviti večjo jasnost, kako so interesi otrok zastopani, in da noben otrok ne ostane brez pravnega zastopanja v primerih, kjer so njegovi interesi lahko v nasprotju z interesi staršev. Zdajšnje razlike v pogostosti imenovanja kolizijskih skrbnikov v civilnih postopkih, pri čemer so ti veliko pogostejše imenovani v Ljubljani kot na drugih okrožnih sodiščih po državi, bodo v okviru izvajanja strategije zmanjšane. Poleg tega mora biti vsak, ki zastopa otroka – bodisi odvetnik bodisi kolizijski skrbnik – posebej usposobljen in kvalificiran za to nalogo.

Otrokom, ki so stranke v civilnih postopkih, bo zagotovljeno pravno zastopanje z odvetnikom otroka na podlagi BPP. V ta namen bo vzpostavljen in objavljen javni seznam odvetnikov, ki so posebej usposobljeni za pogovor z otroki in za njihovo zastopanje.

Treba je poudariti, da je sodelovanje otrok pravica, in ne obveznost. Vsak otrok ima pravico sodelovati na način, ki mu ustreza, bodisi neposredno s svojimi besedami in prisotnostjo na sodišču bodisi posredno s specializiranim odvetnikom ali zagovornikom. V določenih primerih, ko obstaja visoko tveganje za travmo ali sekundarno viktimizacijo, je lahko otrokova korist bolje zagotovljena z možnostjo, da otrok govori s posebej usposobljenim osebjem v Hiši za otroke.

Zaslišanja in razgovori z otroki

Strategija temelji na ideji, da je treba otroke spodbujati in jim nuditi podporo pri neposrednem sodelovanju v civilnih sodnih postopkih ter jim omogočiti, da svoje mnenje izrazijo svobodno in z lastnimi besedami. Strategija predvideva uvedbo bolj sistematičnega postopka za zaslišanje otrok, ki sodelujejo v civilnih sodnih postopkih. Da bi bilo to izvedeno na otrokom prijazen in razumljiv način, sodniki civilnih sodišč potrebujejo usposabljanja in podporo, kako prisluhni otrokom, kako ovrednotiti to, kar je otrok povedal, in kako njihove poglede upoštevati resno in uravnoteženo.

Strategija in AN zato predvidevata izvedbo usposabljanj (glej 4. poglavje v nadaljevanju) za razgovore z otroki, ki temeljijo na dokazano učinkovitih forenzičnih protokolih za zaslišanje otrok. Ti protokoli se pogosto

uporablja v kazenskih postopkih, v katerih sodelujejo otroci, njihova uporaba in morebitna prilagoditev za civilne postopke pa bosta predmet nadaljnjega razvoja.

Kadar je to ustrezno, zlasti v primerih otrok v ranljivem položaju, se lahko zaslišanja in razgovori z otroki opravijo s strokovnjaki v Hiši za otroke, kjer jih lahko obravnavajo posebej usposobljeni strokovnjaki za delo z otroškimi žrtvami in pričami nasilja, in sicer v otrokom prijaznem in varnem okolju.

Primeri iz mednarodne prakse

Nemčija je leta 2021 sprejela Zakon za boj proti spolnemu nasilju nad otroki, ki je uvedel spremembe v civilnem procesnem pravu, povezane s primeri zaščite otrok in postopki skrbi. Zakon določa, da morajo biti otroci osebno slišani ne glede na njihovo starost, ter določa kvalifikacijske zahteve za družinske sodnike in kolizijske skrbnike, ki sodelujejo v postopkih skrbi. Za podporo izvajanju zakona s strani družinskih sodnikov je nacionalni svet za boj proti spolnemu nasilju nad otroki in mladostniki pripravil praktični priročnik za podporo družinskim sodiščem pri zaslišanju otrok in uporabi meril otrokom prijaznega sodstva v postopkih. Ta vodnik je namenjen predvsem sodnikom in vključuje priporočila za otrokom prijazno organizacijo civilnih postopkov. Uporabljajo ga lahko tudi drugi udeleženci v postopkih, kot so strokovnjaki za varstvo otrok, kolizijski skrbniki, odvetniki in sodne uprave.²⁷

Irska je leta 2015 uvedla državno strategijo za sodelovanje otrok in mladih pri odločanju, ki zajema več vladnih sektorjev in temelji na Lundyjevem modelu sodelovanja otrok, pri čemer ta model odločevalcem nudi smernice za uresničevanje otrokove pravice, da je slišan. Irska agencija za otroke in družino Tusla je razvila splošno usposabljanje za sodelovanje otrok in mladih za svoje osebe ter pripravila priročnik za sodelovanje otrok in mladih kot podporo pri delu na področju varstva otrok. Priročniku so priložena otrokom prijazna informativna gradiva in posebna orodja, ki jih lahko socialni delavci uporabijo pri komuniciranju z otroki o storitvah, ki jih nudijo. Vključuje slikanico za otroke, stare od tri do sedem let, nameščene v nadomestno oskrbo, vodnik za otroke, stare od osem do 12 let, in od 13 do 18 let, ki so nameščeni v rejništvo, ter vodnik za otroke, stare od 13 do 18 let, o nastanitvi v vzgojnem zavodu.²⁸

27. Glej: D. Wenke, Securing the best interests of the child in civil proceedings: A selection of guidance, methods and tools used in Council of Europe member states (2025), 189.–191. odstavek.

28. Ibid., 200., 206. in 208. odstavek.

4. poglavje:

Usposabljanje strokovnjakov

Četrto poglavje strategije in skupina ukrepov v okviru AN sta namenjena usposabljanju strokovnjakov, ki delajo z otroki in za otroke, vključene v civilne sodne postopke. Teme vključujejo kakovost in kurikulum strokovnih usposabljanj, širitev in profesionalizacijo izobraževalnih programov, opredelitev ciljnih skupin za usposabljanje ter vzpostavitev pravil in dobrih praks za redna osnovna in nadaljevalna usposabljanja.

Stanje

V Sloveniji je v civilnem sodstvu in zunaj njega zaznati pomanjkanje znanja o pravicah otrok in postopanju na otrokom prijazen način tako pri strokovnjakih, kot so sodniki, strokovni sodelavci in odvetniki, kot tudi pri socialnih delavcih, vzgojiteljih in psihologih.

Deležniki so opozorili, da bi morali biti vsi strokovnjaki, ki delajo z otroki in za otroke v civilnih sodnih postopkih, bolje usposobljeni glede pristopa k otrokom, načinov komuniciranja z njimi na otrokom prijazen način ter določanja, kaj je v otrokovo največjo korist. Vsak strokovnjak, ki opravlja razgovor ali zaslišanje otroka, bi moral biti za to posebej usposobljen, kar doslej ni bila praksa.

Na civilnih sodiščih v Sloveniji dela približno 70 sodnikov, ki obravnavajo zadeve s področja družinskega prava. Številni med njimi opravljajo sodniško funkcijo manj kot pet let²⁹, pri čemer obstajajo velike razlike med dobro usposobljenimi in izkušenimi sodniki s strokovnim znanjem na področju otrokom prijaznega pravosodja ter med sodniki z manj znanja in izkušnjami. Obstaja potreba po povečanju splošnega znanja sodnikov na področjih, kot so razvojna psihologija, družinska dinamika, posledice družinskega nasilja različnih vrst in podobno, da bi se preprečile situacije, v katerih sodniki svoje odločitve v celoti opirajo na mnenje sodnih izvedencev. Sodnikom bi koristila tudi dodatna usposabljanja za boljše prepoznavanje vrste strokovnega znanja, potrebnega v posamezni zadevi, da bi lahko imenovali ustreznega izvedenca.

Večina odvetnikov, ki zastopajo otroke tudi kot kolizijski skrbniki, nima zadostnega znanja za presojo otrokove največje koristi. Študij prava jih ne pripravi na praktično realnost družinskih sodnih postopkov, prav tako pa ni določenih jasnih zahtev glede usposabljanja in kurikula o otrokom prijaznem pravosodju in največji koristi otroka.

Strokovni delavci centrov za socialno delo (CSD) se spoprijemajo s podobnimi izzivi. Imajo različno osnovno izobrazbo (pravo, psihologija, socialno delo, uprava in podobno) in pogosto niso posebej usposobljeni na področju otrokovih pravic in presoje največje koristi otroka ob upoštevanju različnih meril.

Poleg tega je kliničnih psihologov, ki delajo z otroki, zelo malo, pri čemer je zaznati tudi pomanjkanje finančnih sredstev za usposabljanje dodatnih strokovnjakov.

Za vse navedene skupine strokovnjakov je na voljo približno 200 izobraževalnih programov, ki jih financira državni proračun. Med obravnavanimi temami so razgovor z otroki in komuniciranje z njimi, razvoj in psihološke potrebe otrok, pravice otrok ter podpora otrokom in družinam v kriznih ali konfliktnih situacijah. Čeprav gre za zelo pomembne teme, je le malo na dokazih temelječih programov, vsebine programov pa ne nadzoruje ali potrjuje država. Glavni izvajalci programov usposabljanja in podpore za strokovnjake so socialne službe in NVO.

29. Analiza vrzeli in priporočila za izobraževanje in usposabljanje, str. 17.

V anketi, opravljeni leta 2023, so bili ustrezni strokovnjaki pozvani, da označijo teme, ki jih po njihovem mnenju velja vključiti v strokovna usposabljanja.³⁰ Izbirali so lahko med navedenimi temami ali predlagali dodatne, ki bi bile koristne za njihovo delo z otroki:

Psihosocialni status in delovanje otrok (razvoj, stopnja zrelosti itd.).	95 %
Delo z otroki (praktična navodila za razgovore, posebni ukrepi, razumna prilagoditev itd.).	85 %
Multidisciplinarno delo (načini sodelovanja z izvedenci, socialnimi službami itd.).	75 %
Podporne storitve za varstvo otrok.	70 %
Ovire, s katerimi se spoprijemajo otroci v sodnih postopkih.	65 %
Delo z otroki z invalidnostjo (praktična navodila za razgovore, posebni ukrepi itd.).	60 %
Pravice otrok v civilnih sodnih postopkih.	55 %

Nadaljnji koraki

Strategija si prizadeva zapolniti ugotovljene vrzeli, AN pa določa konkretne ukrepe za izboljšanje stanja v prihodnjih letih ob hkratnem skrbnem spremljanju napredka.

Najprej se bo strategija osredotočila na odpravo vrzeli, da bi lahko strokovnjaki, ki niso posebej usposobljeni za otrokom prijazno pravosodje, zastopali otroke in/ali izvajali razgovore z njimi v civilnih sodnih postopkih. Jasno določeni cilj je zagotoviti, da bodo vsi strokovnjaki, ki so v okviru civilnih sodnih postopkov v stiku z otroki, opravili vsaj osnovno usposabljanje o otrokovih pravicah in največji koristi otroka. Za strokovnjake, ki opravljajo razgovore ali zaslišanja otrok, bo potrebno dodatno usposabljanje o tem, kako to storiti na otrokom prijazen in dokazih temelječi način.

Usposabljanje za sodnike

S strategijo bodo sodniki bolje seznanjeni s podpornimi programi, ki so na voljo družinam, vključno s socialnimi službami in programi psihološke podpore, da bodo sodniki lahko starše glede na konkretne okoliščine primera usmerili v najprimernejši in najučinkovitejši program. Seznam razpoložljivih programov bo enostavno dostopen, redno pregledovan in posodobljen ter na voljo vsem ustreznim strokovnjakom.

Kjer to še ni praksa, bodo sodniki usposobljeni za ustrezno obveščanje otrok in razgovore z otroki na otrokom prijazen način na podlagi dokazano učinkovitih protokolov in metod zaslišanja, pri čemer bo omogočeno redno nadaljnje usposabljanje, ki bo tudi obvezno. Nadaljnja usposabljanja bodo vključevala pilotno pobudo za spoznavanje tehnik samozaščite za ohranjanje duševnega in telesnega zdravja sodnikov, ki delujejo v zelo zapletenih in/ali visoko konfliktnih zadevah.

V skladu s priporočili sveta Evrope o varovanju pravic in največje koristi otroka v postopkih ob razvezi staršev:

»Visoko konfliktni postopek« pomeni postopek, v katerem eden ali oba starša nista zmožna ali nista pripravljena odložiti svojih nesoglasij in se osredotočiti na otrokovo največjo korist z namenom doseči sporazum o razvezi, razen če gre za primer družinskega nasilja. Visoko konfliktni postopki so praviloma zaznamovani z enim ali več od naslednjih značilnosti:

- ▶ visoka stopnja sovražnosti, nasprotovanja in nezaupanja med staršema;
- ▶ nenehne komunikacijske težave in ponavljajoči se sodni postopki;
- ▶ pomanjkanje sodelovanja med staršema, zlasti pri izvrševanju dosežene poravnave ali dogovora oziroma sprejete odločitve v zvezi s starševsko skrbjo, varstvom in vzgojo ali vzgajanjem, dostopom do otroka ali o stikih z njim.

30. Ibid., str. 23.

Poleg tega bo izveden pilotni projekt za vzpostavitev programov medsebojne podpore in supervizije, ki bo sodnikom omogočil izmenjavo izkušenj in medsebojno učenje.

Programi usposabljanja bodo omogočeni tudi drugemu sodnemu osebju na civilnih sodiščih, da se omogoči prenos določenih nalog na tiste, ki to želijo.

Usposabljanja, namenjena posebej sodnikom in drugemu sodnemu osebju, bodo pripravljena v sodelovanju s Centrom za izobraževanje v pravosodju (CIP) in Slovenskim sodniškim društvom.³¹

Usposabljanje za odvetnike

V zvezi s pravnim zastopanjem bo postalo obvezno posebno usposabljanje za opravljanje te vloge, odvetniki, ki bodo takšno usposabljanje uspešno opravili, pa bodo uvrščeni na javno dostopni seznam odvetnikov za otroke. Ob imenovanju pravnega zastopnika otroku, bodisi odvetnika bodisi kolizijskega skrbnika, bodo morali centri za socialno delo (CSD) in sodniki izbrati osebo s tega uradnega seznama.

Usposabljanje bo vsebovalo jasna navodila glede postopka imenovanja in vloge kolizijskih skrbnikov, ki zdaj ni jasno opredeljena, ter zagotovilo kolizijskim skrbnikom potrebne veščine in pripravo za opravljanje nalog v skladu z največjo koristjo otroka.³²

Za ohranitev statusa na seznamu odvetnikov za otroke bo zahtevano redno nadaljnje usposabljanje.

Programi usposabljanja za odvetnike bodo pripravljani v sodelovanju z Odvetniško akademijo OZS.³³

Primeri iz mednarodne prakse

V **Belgiji** flamsko odvetniško združenje in njegova komisija za odvetnike za mlade ponujata specializirani izobraževalni program o otrokovih pravicah za odvetnike. V tem dvoletnem programu se udeleženci usposabljaajo o pravicah otrok v skladu z nacionalnim, evropskim in mednarodnim pravom, ki ga dopolnjuje osnovno usposabljanje iz otroške psihologije in razvoja. Program vključuje tudi praktične dele, namenjene razvoju ključnih veščin, ki jih odvetniki potrebujejo pri zastopanju otrok, kot je na primer komuniciranje z otroki. Odvetniki, ki opravijo celotno usposabljanje, pridobijo naslov »odvetnik za mlade«. Odvetniki za mlade so specializirani za pravno svetovanje in zastopanje otrok, ki so udeleženi v postopkih razveze staršev ali postopkih varstva, kazenskih postopkih, kjer so otroci žrtve, priče, osumljenci ali obtoženci, ter v zadevah, povezanih z družinskimi ali šolskimi spori. Vsi otroci imajo pravico do brezplačnega pravnega svetovanja in pomoči specializiranega odvetnika.³⁴

Na **Irskem** nevladna organizacija Barnardos izvaja specializirano službo kolizijskih skrbnikov za otroke, ki so udeleženi v pravnih postopkih, vključno s postopki razveze staršev in postopki varstva. Po irskem zakonu o otrocih sodnik odloči, ali naj se v posamezni zadevi otroku dodeli kolizijski skrbnik in imenuje oseba, ki bo to vlogo opravljala. Stranke v postopku lahko predlagajo imenovanje kolizijskega skrbnika. Organizacija Barnardos vodi podatkovno zbirko usposobljenih kolizijskih skrbnikov za vsako regijo in lokalno območje, iz katere lahko sodišča izberejo ustrezno osebo. Sodišča naj bi razmislila o imenovanju kolizijskega skrbnika zlasti v primerih, ko državna agencija za zaščito otrok Tusla vloži predlog za namestitev otroka v alternativno obliko varstva, vključno s primeri, ko obstaja tveganje, da bodo bratje in sestre ločeni, ali ko je treba otroka v družini nadzorovati zaradi pomislekov glede njegove oskrbe; zaradi pomembnih nesoglasij glede načrta oskrbe ali kadar otrokove želje močno odstopajo od predvidenih ukrepov; kadar je v obravnavi morebitna napotitev v zaprto ustanovo; kadar starš ne more ali noče sodelovati v postopku; ali kadar starši, udeleženi v postopku, prihajajo iz izrazito različnih jezikovnih ali kulturnih okolij.³⁵

Usposabljanje za strokovne delavce centrov za socialno delo

Za strokovne delavce centrov za socialno delo bodo določene podobne zahteve, ki bodo zagotavljale, da ima vsak strokovni delavec, ki usmerja družine v civilnih zadevah, povezanih z otroki, ustrezno znanje in razumevanje otroškega razvoja ter otrokovih pravic, prav tako pa pozna postopek presoje največjih koristi otroka, ki bo oblikovan v okviru te strategije.

31. Odgovor na priporočilo 18 iz Analize vrzeli in priporočil za izobraževanje in usposabljanje, str. 24.

32. Odgovor na priporočilo 23 iz Analize vrzeli in priporočil za izobraževanje in usposabljanje, str. 25.

33. Odgovor na priporočilo 17 iz Analize vrzeli in priporočil za izobraževanje in usposabljanje, str. 24.

34. Glej: D. Wenke, Securing the best interests of the child in civil proceedings: A selection of guidance, methods and tools used in Council of Europe member states (2025), 9., 539.–541. odstavek.

35. Ibid., 552.–553. odstavek.

Da bi zagotovili ustrezno usposabljanje zaposlenih na centrih za socialno delo, bo treba v celotnem obdobju izvajanja strategije zagotoviti dodatna sredstva. Na ta način bodo otroke obravnavali strokovnjaki, ki znajo vzpostaviti stik z njimi, jih ustrezno nagovoriti in po potrebi tudi opraviti razgovor. Otroke bodo spremljali socialni delavci, ki razumejo njihove potrebe ter znajo predlagati ustrezne ukrepe in rešitve.

Raznolika osnovna izobrazba strokovnih delavcev centra za socialno delo, ki delujejo na področjih preventive, svetovanja, družinske podpore, socialnega varstva, pomoči na domu ali kot podpora v pravnih postopkih, bo priznana in nadgrajena, da se okrepi multidisciplinarnost izobraževalnih programov na področju otrokovih pravic in varstva otrok.

Multidisciplinarna in medinstitucionalna krepitev zmogljivosti

Pripravljeni in na voljo bodo programi usposabljanja in krepitev zmogljivosti glede presoje največjih koristi otroka ter priprave in izdelave izvedenskih mnenj, pri čemer bo del teh programov potekal skupaj za socialne delavce, klinične psihologe, (pedo)psihiatre, odvetnike in sodnike. Cilj teh skupnih usposabljanj sta ustvarjanje povezanega delovanja v največjo korist otroka in boljše razumevanje potreb otrok in družin ter vloge vsakega strokovnjaka, ki sodeluje v civilnih sodnih postopkih.³⁶

Skupna usposabljanja bodo organizirana redno z namenom spodbujanja medsektorskih izmenjav in učnih izkušenj, krepitev medsebojnega razumevanja med strokovnjaki, ki sodelujejo v civilnih postopkih, ter spodbujanja zaupanja in komuniciranja med različnimi strokovnimi skupinami.

Za krepitev in nadgradnjo multidisciplinarnega pristopa bodo znanja in veščine, razvite v okviru Hiše za otroke, navdih in vir učenja za nadaljnji razvoj.

Usklajevanje in financiranje usposabljanj ter krepitev zmogljivosti/kompetenc

Kot že navedeno, se v Sloveniji iz proračuna financira približno 200 programov usposabljanja. V okviru izvajanja strategije bodo vzpostavljeni boljše usklajevanje, vrednotenje in potrjevanje programov za zagotovitev, da vsebina usposabljanj ostane ustrezna, temelječa na dokazih, visoke kakovosti ter da se prepreči podvajanje.

Konkretna vsebine različnih programov usposabljanja za strokovnjake, ki sodelujejo v civilnih postopkih z otroki, vsebuje Analiza vrzeli in priporočila za izobraževanje in usposabljanje, pripravljena v okviru skupnega projekta Evropske unije in Sveta Evrope »Zagotavljanje največje koristi otrok v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji«, ki navaja številne podrobnosti, ki bodo izhodišče za oblikovanje ključnih sporočil in učnih načrtov.

Spodbujali se bodo **multidisciplinarnost usposabljanja**, izmenjave in učne izkušnje med različnimi sektorji. Poleg na državni in regionalni ravni se bodo usposabljanja spodbujala tudi medregijsko, da se okrepi izmenjava izkušenj in dobrih praks med različnimi regijami in okrožnimi sodišči.³⁷

36. Odgovor na priporočilo 16 iz Analize vrzeli in priporočil za izobraževanje in usposabljanje, str. 24.

37. Priporočilo 47 iz Analize vrzeli in priporočil za izobraževanje in usposabljanje, str. 31.

5. poglavje:

Alternativne oblike reševanja sporov v izvensodnih postopkih

Peto poglavje strategije in sklop ukrepov v okviru AN obravnava alternativne oblike reševanja sporov v izvensodnih postopkih. To vključuje sporazumne dogovore, preventivne programe ter pobude za informiranje in ozaveščanje.

Stanje

V Sloveniji se več kot 40 odstotkov vseh družinskih pravnih zadev pred sodišči nanaša na sporazumno ureditev varstva in vzgoje otrok med starši.³⁸ Sodišče v teh primerih odloča v nepravdnem postopku v skladu z 8. členom Zakona o nepravdnem postopku (ZNP-1), običajno na naroku. V takšnih postopkih sodišče odloča na podlagi predloga, o katerem sta se starša že dogovorila, in poseže v dogovor le, če ta očitno ni v največjo korist otroka.

Obravnava teh primerov na narokih, kot je to praksa, je časovno potratna zaradi velikega števila zadev.

Poleg tega so civilni sodni postopki v Sloveniji pogosto dolgotrajni, ker starši težko razumejo negativni vpliv starševskih sporov na otroke, prav tako pa jim pogosto primanjkuje razumevanja, kako udeležba v sodnih postopkih vpliva na otroke. Močno je prisotna potreba po povečanju takšnega razumevanja med starši, da bi ti proaktivno iskali alternativne rešitve svojih sporov ter sodelovali in si prizadevali za najboljšo možno rešitev za svoje otroke.

Nadaljnji koraki

Z zmanjšanjem števila civilnih sodnih postopkov bi lahko sodniki v civilnih zadevah svojo energijo usmerili v tiste primere, za katere ni mogoče najti drugih rešitev, in tako zagotovili, da se ti obravnavajo bolj skrbno in temeljito, ob tem pa se dosledno upošteva največja korist otroka.

Zmanjševanje obremenjenosti civilnih sodišč

Mediacija

Strategija si prizadeva zmanjšati obremenjenost civilnih sodišč s krepitvijo obstoječih alternativnih poti za doseg dogovorov o razvezi ter varstvu in vzgoji na podlagi mediacije.

Mediacijski center pri Odvetniški akademiji Odvetniške zbornice Slovenije nudi družinsko mediacijo pred začetkom sodnih postopkov in lahko prispeva k zmanjšanju obremenitve sodišč.

Mediacija v družinskih zadevah je postopek, v katerem udeleženske ali udeleženci prostovoljno s pomočjo ene ali več nevtralnih tretjih oseb – mediatorjev ali mediatorjev skušajo doseči mirno rešitev spora, ki izvira iz medsebojnih družinskih razmerij.³⁹

Čeprav so na voljo različne možnosti mediacije, kot so mediacija na centru za socialno delo, mediacija pri odvetniški zbornici in mediacija v okviru sodišča, so te možnosti le redko zahtevane in uporabljene.

V začetni fazi razhoda ali razveze mora center za socialno delo zakonca obvestiti o posledicah razveze zanju in za skupno gospodinjstvo ter jima pojasniti namen in postopek mediacije. Ob soglasju zakoncev lahko center za socialno delo predhodno svetovanje nadaljuje s postopkom mediacije ali pa se zakonca udeležita mediacije pri drugih izvajalcih.⁴⁰

38. Analiza pravnega okvira, str. 14.

39. Družinski zakonik (DZ), 13. člen.

40. Družinski zakonik (DZ), 202. člen.

Družinski zakonik (DZ)

205. člen (izvajanje mediacije)

1. Mediacija se lahko izvede pred začetkom sodnega postopka, med njim ali po koncu sodnega postopka, obsega pa pomoč pri urejanju osebnih in premoženjskih razmerij.
2. Mediacija se prvenstveno izvaja pred začetkom sodnega postopka z namenom oblikovati predlog za sporazumno razvezo zakonske zveze ali predlog za sklenitev sodne poravnave o varstvu in vzgoji otroka, o njegovem preživljanju in o njegovih stikih s starši ali z drugimi osebami ali o vprašanih izvajanja starševske skrbi, ki bistveno vplivajo na otrokov razvoj.
3. Mediacija med sodnim postopkom se izvaja v skladu z zakonom, ki ureja alternativno reševanje sodnih sporov. Sodišče lahko predlog strank oziroma udeležencev postopka, ki soglašajo, da se opravi poskus mediacije, zavrne in ne prekine sodnega postopka, če v postopkih, ki se nanašajo tudi na otroka, meni, da prekinitev ne bi bila v korist otroka.

Mediacijo med sodnim postopkom izvajajo mediatorji v okviru programov, ki jih sprejmejo sodišča v skladu z zakonom, ki ureja alternativno reševanje sodnih sporov.

Mediacijo pred začetkom in po koncu sodnega postopka izvajajo mediatorji, ki so uvrščeni na seznam mediatorjev pri ministrstvu, pristojnem za družino.

AN, ki spremlja to strategijo, vključuje konkretni ukrep za spodbujanje mediacije na državni ravni z namenom, da bi ta možnost postala širše prepoznavna med splošno javnostjo. Postopoma bi večja uporaba mediacije – in večje zaupanje vanjo – v civilnih postopkih lahko prispevala k hitrejšemu reševanju družinskih sporov, razbremenitvi civilnih sodišč in preprečitvi vključevanja otrok v morebitno dolgotrajne sodne postopke, razen kadar je to nujno potrebno.

Krepitev zmogljivosti centrov za socialno delo in staršev

V okviru strategije in pripadajočega AN bodo vložena pomembna prizadevanja za povečanje znanja in razumevanja staršev o negativnih učinkih dolgotrajnih sporov, vključenosti v sodne postopke in negotovosti glede otrokovega položaja. Namen tovrstnega izobraževanja in ozaveščanja je staršem zagotoviti potreben vpogled, veščine in podporo, da bodo lahko sprejemali proaktivne in premišljene odločitve v korist dobrega počutja svojih otrok.

V ta namen bo vloga centrov za socialno delo postopoma prešla v delovanje kot organ pomoči in podpore, ki bo opremljen in usposobljen za nudenje ustreznega svetovanja in podpore družinam, pa tudi za izvajanje poglobljenih storitev, kadar bo to potrebno, na primer družinske terapije ter drugih izobraževalnih in psiho-socialnih programov.⁴¹

Načeloma lahko centri za socialno delo že zdaj predlagajo takšne storitve, vendar te še niso prilagojene dejanskim potrebam in največji koristi otroka. V okviru izvajanja strategije se bodo storitve centrov za socialno delo razvijale v opolnomočenje in podporo staršem pri prepoznavanju in uresničevanju največjih koristi otroka.

Zmanjšanje obremenitev civilnih sodišč in večje možnosti za starše, da dosežejo alternativne dogovore glede varstva in vzgoje, bodo prispevali k temu, da bo manj otrok moralo sodelovati v civilnih sodnih postopkih. Omogočilo bo tudi, da bodo sodniki imeli več kadrovskih virov za hitrejše odločanje v primerih, ki vendarle končajo na sodišču, oziroma za poglobljeno obravnavo zapletenih zadev, ki vključujejo posebej ranljive otroke.

Krepitev razumevanja največje koristi otroka pri starših in podpora pri iskanju alternativnih rešitev za sodne spore bosta prispevali tudi k večji splošni ozaveščenosti o otrokovih pravicah ter povečali možnosti, da bodo potrebe otrok zadovoljene in da se bodo starši počutili pozitivno spodbujene in opolnomočene za vzgojo otrok na konstruktiven in nekonflikten način.

41. Analiza pravnega okvira, str. 9.

6. poglavje:

Posebna obravnava otrok v ranljivih položajih

Šesto in hkrati zadnje poglavje strategije ter pripadajoči ukrepi v okviru AP obravnavajo posebne vidike otrok v ranljivih položajih, ki so udeleženi v civilnih postopkih ali nanje ti postopki vplivajo. Sem med drugim spadajo otroci, ki so žrtve oziroma priče nasilja, otroci z invalidnostjo oziroma z drugimi posebnimi potrebami, pa tudi otroci s povečanim tveganjem ali že prisotnimi čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Kot je navedeno že v 1. poglavju strategije, bodo okrepljene pobude za podporo družinam in povečanje zmogljivosti centrov za socialno delo za zagotavljanje preventivnih storitev. To je še posebej pomembno za družine v ranljivem položaju, na primer zaradi socialno-ekonomskih dejavnikov, brezposelnosti, bolezni, migracijskih razlogov ali drugih okoliščin.

Stanje

Na splošno v Sloveniji primanjkuje strukturiranih programov za družine, ki se spoprijemajo z večjimi izzivi in so v ranljivem položaju. Prvič, zelo malo je brezplačnih storitev, na katere bi lahko center za socialno delo ali sodišče napotilo družinske člane, kadar je potrebna intenzivnejša strokovna obravnava (na primer družinska terapija). Drugič, tudi plačljive storitve so pogosto težko dostopne.

Za sodnike v civilnih zadevah to pomeni dodatno težavo pri izbiri ustreznih in dostopnih storitev za družine v stiski, saj je obstoječa ponudba nezadostna. Čeprav takojšnjih rešitev za to težavo ni, se bodo v okviru izvajanja strategije iskale rešitve in možnosti za postopno izboljšanje dostopnosti in razpoložljivosti tovrstnih storitev.

Glede otrok, ki so žrtve **nasilja v družini**, Družinski zakonik (DZ) in Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) določata ukrepe, ki jih lahko za zaščito otroka sodišče naloži povzročitelju nasilja. Vendar sodišče nima protokola o začetnem ugotavljanju stopnje tveganja za otroka.

Kadar potekajo vzporedno civilni in kazenski postopki, usklajevanje in izmenjava informacij, ki bi omogočila preprečitev podvajanja zaslišanj otroka, nista sistematično urejena, kar pomeni dodatno tveganje za otroka. Na primer: odločitve o skupnem varstvu in vzgoji v primerih nasilja v družini morajo biti sprejete z veliko previdnosti, sodniki pa morajo biti takoj obveščeni, če obstaja sum nasilja nad enim od staršev.

Če varnost otroka v domu enega od staršev ne more biti zagotovljena (na primer zaradi suma ali prijave nasilja v družini v času postopka) ali če je otrok v nevarnosti in ga je treba začasno umakniti iz domačega okolja za zaščito njegovih koristi, lahko sodnik odredi njegovo namestitev v krizni center. Na državni ravni je le nekaj kriznih centrov za otroke, kjer otroci praviloma ne bi smeli ostati več kot 21 dni. Vendar pa je čakanje na namestitev otrok v stanovanjske skupine, rejniške družine ali na vrnitev k nenasilnemu staršu pogosto zelo dolgotrajno, zaradi česar otroci včasih v kriznih centrih ostanejo precej dlje.⁴²

Slovenija nima zadostnega števila rejniških družin za oskrbo otrok, ki potrebujejo varstvo, poleg tega so namestitvene skupine strokovnih centrov pogosto zaprte med poletnimi počitnicami in v tem obdobju ne morejo zagotavljati oskrbe, kar dodatno otežuje zaščito otrok v primerih nasilja v družini in drugih oblik zlorab.

Za otroke s posebnimi potrebami ali invalidnostjo poleg splošnih pravil, ki veljajo za vse otroke, veljajo tudi posebni predpisi na področju izobraževanja,⁴³ zdravstva in socialne varnosti.⁴⁴

Določbe Družinskega zakonika (DZ) in ZNP-1 niso posebej prilagojene pravicam otrok s posebnimi potrebami, prav tako ni nujno jasno, da imajo ti otroci pravico do posebne obravnave pri odločanju, ki vpliva nanje.

42. Uvodno poročilo, str. 9–10.

43. Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami – ZUOPP-1 in Zakon o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami – ZOPOPP.

44. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih – ZSDP-1.

Nadaljnji koraki

Civilni postopki, ki vključujejo otroke v ranljivih položajih, morajo sicer upoštevati splošna pravila za vse otroke, vendar pogosto zahtevajo dodatne varovalke in posebne premisleke za zagotovitev in presojo največje koristi otroka.

Presoja koristi otroka je še posebej zahtevna, kadar gre za otroke, ki so žrtve kaznivih dejanj ali travme, ali imajo posebne potrebe na področju zdravstvene ali druge podpore, vključno z zagotavljanjem pravočasne zdravstvene oskrbe. V takšnih primerih je treba pravice in potrebe otroka tehtati posebej skrbno, pri čemer je težko najti popolno rešitev.

V okviru strategije bo prednostna naloga zagotoviti, da so pravice vseh otrok, tudi tistih v posebej ranljivih okoliščinah, spoštovane in da bodo usposobljeni in strokovno podkovani izvajalci opravili temeljito presojo njihovih koristi.

Poseben del protokola in smernic za ugotavljanje največje koristi otroka, predvidenih v 2. poglavju strategije, bo namenjen otrokom v ranljivih položajih. Ta orodja bodo vsebovala ustrezne napotke za posamezne strokovne skupine, ki delajo z otroki in družinami v različnih situacijah in okoljih. Vključevala bodo tudi posebne elemente, ki jih je treba upoštevati pri presoji koristi otrok v različnih okoliščinah ranljivosti.

Otroci, ki so žrtve nasilja v družini ali kaznivih dejanj

V okviru strategije bo razvit ocenjevalni protokol, ki bo civilnemu sodišču omogočil presojo stopnje tveganja pri otroku, žrtvi nasilja v družini, pri čemer bo uporabljen multidisciplinaren pristop, ki vključuje strokovnjake, zmožne zagotoviti relevantne informacije sodišču v tovrstnih primerih.

Če ima otrok, ki je žrtev, brate ali sestre, ki so še mladoletni, bodo ocene upoštevale tudi njih in odnose med vsemi otroki v družinski enoti ter med njihovimi starši oziroma skrbniki.

V protokol za ugotavljanje največje koristi otroka v primerih nasilja v družini bodo vključeni posebni varovalni ukrepi s posebnim poudarkom na preprečevanju **ponovne viktimizacije** (tveganje, da otrok ponovno postane žrtev) in **sekundarne viktimizacije** (tveganje, da bo otrok zaradi sodnega postopka dodatno travmatiziran).

Otroci, ki potrebujejo namestitve

Izvedeni bodo ukrepi za povečanje zmogljivosti in zagotavljanje hitre namestitve otrok, izpostavljenih tveganju, v krizne centre ter za daljše obdobje v rejniške družine ali manjše nastanitvene enote.

Osebe na teh mestih, vključno z rejniškimi družinami, bo imelo na voljo ustrezno podporo in usposabljanja, in sicer tako pred sprejemom otrok kot tudi med njihovo oskrbo.

Vse namestitve bodo redno revidirane, otroci, nameščeni zunaj doma oziroma v stanovanjskih skupinah, pa bodo vključeni v postopke evalvacij, da bodo njihova mnenja in potrebe slišani in ustrezno upoštevani.

Otroci s posebnimi potrebami

Za otroke s posebnimi potrebami oziroma invalidnostjo, vključene v civilne postopke, bodo vložena dodatna prizadevanja, da se jim zagotovita ustrezna podpora in spoštovanje njihovih pravic. Strategija priznava, da otroci s posebnimi potrebami ali invalidnostjo potrebujejo informacije, ki niso le otrokom prijazne, temveč tudi posebej prilagojene njihovi stopnji zrelosti in zmožnosti razumevanja. Informacije je morda treba zagotoviti v drugačni obliki, z uporabo posebne ali poenostavljene terminologije, ter s strani oseb, ki so poleg poznavanja otrokovih pravic in njihovega sodelovanja usposobljene tudi za delo z določeno vrsto invalidnosti ali potreb.

Kadar je to potrebno, morajo biti informacije v Braillovi pisavi ali ustne, v drugih primerih je lahko primernejša pisna oblika informacij.

Primeri iz mednarodne prakse

Na **Finskem** so razvili model *Lasta-seula*, večagencijsko metodo ocenjevanja tveganja, namenjeno otrokom, ki so doživeli nasilje in potrebujejo usklajeno pomoč različnih služb. Postopek ocenjevanja se začne, ko socialna služba za otroke ali policija prejmeta obvestilo o otroku, ki je doživel nasilje, vključno s telesnim kaznovanjem, ali ki je izpostavljen tveganju. Razvoj modela je vodila projektna skupina, ki so jo sestavljali policist, tožilec, strokovnjak za socialno delo, pediater, otroški psihiater, psiholog in pravnik. Poleg tega je bila ustanovljena delovna skupina za praktični razvoj modela, v kateri so sodelovali dva specializirana socialna delavca, družinski

terapevt, zdravnik specialist in zapisnikar. Delovna skupina se je odločila za uporabo strukturirane klinične metode ocenjevanja, ki temelji na raziskavah dejavnikov tveganja, povezanih z nasiljem nad otroki, in na kliničnih izkušnjah. Cilj je bil pripraviti obrazec za ocenjevanje, ki strokovnjake vodi pri prepoznavanju teh dejavnikov. Več kot je dejavnikov tveganja, ki jim je izpostavljen otrok ali družina, večja je njihova ranljivost za nasilje. Model se uporablja v okviru finskih storitev Barnahus.⁴⁵

45. Glej: D. Wenke, Securing the best interests of the child in civil proceedings: A selection of guidance, methods and tools used in Council of Europe member states (2025), 246.–263. odstavek.

Sklep

Zgornjih šest poglavij je jedro strategije za zagotavljanje največje koristi otroka v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji. Opisujejo potrebne korake za odpravo ugotovljenih vrzeli in potreb na posameznih tematskih področjih ter vključujejo ključna priporočila, oblikovana v okviru skupnega projekta Evropske unije in Sveta Evrope »Zagotavljanje največje koristi otroka v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji«.

Med ključnimi ugotovitvami projekta so potreba po vlaganju v sistemske metode in postopke za ugotavljanje največje koristi otroka, spodbujanje specializacije strokovnjakov, institucionalizacija multidisciplinarnega pristopa in krepitev strokovnih mrež, opolnomočenje otrok in staršev ter uporaba digitalnih platform za izboljšanje dostopa do informacij in ozaveščanje.

Strategija prav tako upošteva *Skupni projekt EU in Sveta Evrope o otrokom prijaznem pravosodju*⁴⁶, ki si prizadeva izboljšati varstvo otrok, ki so v stiku s pravosodnim sistemom, tudi v civilnih zadevah, po vsej Evropi. Slovenija je ena izmed treh osrednjih držav, kjer se bodo dve leti (2024–2026) izvajale pilotne aktivnosti na državni in lokalni ravni za zbiranje podatkov, ugotavljanje vrzeli ter izboljšanje zakonodaje, politik in praks.

Na podlagi te strategije je pripravljen akcijski načrt, naveden v nadaljevanju, ki pretvarja ugotovljene vrzeli, potrebe in priporočila v konkretne ukrepe, ki jih bo treba uresničiti na državni ravni v prihodnjih letih.

Strategijo sprejme medresorska delovna skupina za pet let (2025–2030) in jo pošlje v seznanitev Vladi Republike Slovenije. AN določa konkretne ukrepe za prvo polovico obdobja izvajanja strategije. Po prvih dveh letih in pol izvajanja je predvidena vmesna evalvacija strategije, v okviru katere bo ocenjena in ovrednotena izvedba konkretnih ukrepov in dejanj, ter bodo sprejeti nadaljnji in/ali dodatni ukrepi za drugo polovico obdobja izvajanja strategije.

Pomembno je, da AN ne vključuje le konkretnih ukrepov za vsako tematsko poglavje strategije, temveč tudi jasne opredelitve, katera institucija ali akter je odgovoren za njihovo izvedbo, časovni okvir izvedbe posameznega ukrepa ter enega ali več kazalnikov za spremljanje in vrednotenje posameznega ukrepa in njegove izvedbe. Kadar je to ustrezno, je opravljena tudi ocena tveganja in priložnosti ter opredeljena medsebojna povezanost posameznih ukrepov. To velja zlasti v primerih, ko je uspešna izvedba določenega ukrepa odvisna od predhodne izvedbe drugega. Kadar je to smiselno, je navedena tudi povezava med ukrepi iz AN in med že obstoječimi pobudami oziroma ukrepi.

Tematska struktura šestih poglavij strategije je uporabljena tudi v AN, le da so ukrepi prikazani v obliki preglednice.

46. Glej: <https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice-project>.

Akcijski načrt

AN določa ukrepe za prvo polovico obdobja izvajanja strategije. Do konca leta 2027 oziroma začetka leta 2028, torej po prvih dveh letih in pol izvajanja, je predvidena vmesna evalvacija strategije.

V času vmesne evalvacije bo ocenjena in ovrednotena stopnja izvedbe konkretnih ukrepov, določenih z AN, ter bodo sprejeti nadaljnji in/ali dodatni ukrepi za drugo polovico obdobja izvajanja strategije.

AN določa konkretne ukrepe, povezane z vsakim tematskim poglavjem strategije. Poleg tega opredeljuje, kateri organ ali akter je odgovoren za izvajanje posameznega ukrepa, prednostno stopnjo vsakega ukrepa in enega ali več kazalnikov, ki omogočajo spremljanje in vrednotenje vsakega ukrepa in njegovega izvajanja.

Prednostna stopnja, ki je lahko visoka, srednja ali nizka, označuje, da je nekatere ukrepe treba izvesti prednostno, da se omogoči nadaljnje izvajanje drugih ukrepov. To lahko velja na primer za zakonske reforme, brez katerih ni mogoče izvesti določenih drugih ukrepov. V drugih primerih, kjer je zakonska reforma predvidena kot dolgotrajnejši postopek, je mogoče določene izboljšave doseči že v kratkem roku z izvedbo posebnih političnih pobud.

Prednostna stopnja upošteva tudi stopnjo nujnosti, s katero je treba določene ukrepe in dejavnosti uvesti, da bi se položaj otrok v civilnih postopkih čim hitreje izboljšal. Druge, dolgoročneje načrtovane spremembe, so lahko označene kot »nizka prednostna stopnja«, a ne zato, ker bi bile z vidika celotne strategije manj pomembne, temveč zato, ker bodo neizogibno zahtevale postopnejšo izvedbo ali daljše obdobje razmisleka, razprav in pripravljalnih dejavnosti, preden jih bo mogoče v celoti uresničiti.

Kolikor je mogoče, je v AN to posebej označeno v zadnjem stolpcu, namenjenemu oceni tveganj in povezavam med posameznimi ukrepi, če je uspešna izvedba določenega ukrepa odvisna od predhodne uresničitve drugega.

Ukrepi za poglavje 1: Pravice otroka

Ukrepi, vključeni v poglavje 1, naj bi prispevali k uresničevanju posebnih ciljev strategije, zlasti k posebnemu cilju 1: »**Vzpostaviti sistem, v katerem se pravice otrok sistematično in dosledno uresničujejo, s posebnim poudarkom na največji koristi otroka**«. Ukrepi so osredotočeni na izboljšanje dostopa do kakovostnih informacij za tri ciljne skupine: a) starše in skrbnike, b) otroke in c) strokovnjake, ki delajo z otroki in za otroke v povezavi z družinskimi sodnimi postopki.

	UKREPI (S PODROBNO RAZLAGO)	ODGOVORNI ORGAN	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
1.	Razvoj nacionalne spletne platforme z digitalnimi vsebinami, ki vključujejo informacije in nasvete o pravicah otrok, pozitivnem starševstvu (vključno z izobraževalnimi programi, tečaji in gradivi za starše), vprašanjih razveze ter varstva in vzgoje, vplivu civilnih sodnih postopkov na otroke ter alternativah sodnim postopkom. Platforma naj vsebuje tudi vsebine za informiranje posameznikov pred razvezo (npr. »Razmišljate o razvezi: kaj pričakovati«). Platforma mora vsebovati ločene in jasno označene razdelke za: a) starše in skrbnike, b) otroke in c) strokovnjake, da bo vsaka ciljna skupina enostavno našla vsebine, ki so zanje najustrežnejše. Slog, jezik in oblikovna zasnova naj bodo prilagojeni vsaki izmed teh ciljnih skupin. Platforma mora vključevati tudi lahko dostopne kontaktne informacije za pomoč staršem ali skrbnikom in otrokom, vključno z možnostjo e-pošte/klepeta in telefonsko številko.	Ministrstvo za pravosodje Vrhovno sodišče Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Ministrstvo za zdravje	Visoka	Platforma je vzpostavljena in dostopna na spletu (da/ne) Število klikov na platformo v prvih šestih mesecih, nato letno Število klikov na posamezne razdelke platforme, tj. na razdelek, namenjen staršem in skrbnikom, razdelek, namenjen otrokom, ter razdelek, namenjen strokovnjakom – v prvih šestih mesecih, nato letno. Število prenosov virov z različnih razdelkov platforme v prvih šestih mesecih, nato letno Število klicev/klepetov/stikov s pristojnimi podpornimi in socialnimi službami, navedenimi na platformi, v prvih šestih mesecih, nato letno Anketa o zadovoljstvu med tremi glavnimi ciljnimi skupinami (starši ali skrbniki, otroci, strokovnjaki) – vsako leto, prvo leto kot izhodišče.	Tveganje – ena obsežna platforma z veliko informacijami, gradivi in orodji je lahko za uporabnika nepregledna. Vsebinsko je treba pripraviti v sodelovanju s komunikacijskimi strokovnjaki in spletno stran pred začetkom uporabe testirati s poskusnimi uporabniki. Tveganje – za vzpostavitev, vzdrževanje in redno posodabljanje platforme so potrebna pomembna sredstva, dejanska uporaba med ciljnim skupinami pa je lahko majhna, dokler platforma ni širše prepoznana. Možna potreba – uvedba regionalnih/lokalnih razdelkov za večjo dostopnost in prepoznavnost lokalnih podpornih storitev Priložnost – združitev vseh ustreznih virov in referenc na enem mestu, ki bo javno dostopno in pregledno prikazano širši javnosti. To lahko zagotovi, da bodo vsi prebivalci države imeli dostop do enakih informacij. Povezava – ukrep 1 je povezan z več drugimi ukrepi iz tega AN, katerih izvedba bo odvisna od uspešne vzpostavitve te platforme.
2.	Izvedba kampanje ozaveščanja o civilnih postopkih za splošno javnost, z glavnimi sporočili, usmerjenimi k družinam/staršem/otrokom. Kampanja bo vključevala pripravo plakatov za ozaveščanje, ki bodo promovirali obstoj nacionalne spletne informacijske platforme (ukrep 1). Plakati bodo strateško nameščeni na centrih za socialno delo in sodiščih. Kampanja ozaveščanja bo vsebovala ključna sporočila o: – razpadu družin in razvezi; – primerih visoko konfliktnih razvez; – pravici otrok do družinskih vezi in do tega, da niso ločeni od svojih staršev proti svoji volji; – pravicah otrok v družinskih postopkih.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Ministrstvo za pravosodje V sodelovanju z ustreznimi nevladnimi organizacijami oziroma akterji civilne družbe in izvajalci storitev.	Visoka	Ali je kampanja ustvarjena in izvedena (DA/NE). Ocenjeni doseg kampanj(-e). Povratne informacije (npr. anketa med prebivalstvom). Povečanje števila zahtev za informacije/pomoč (številčno v določenem časovnem obdobju).	Vsebinska povezava – brošure so bile že pripravljene za kazenske postopke – obstaja potreba po več informacijah tudi na področju civilnega/družinskega prava. Tveganje – da bodo ljudje kampanjo opazili šele, ko bodo že vključeni v postopek oziroma bodo že stopili v stik z institucijami. Za zmanjšanje tega tveganja je priporočljivo širše izvajanje kampanje tudi v javnih prostorih, kot so mestni panoji, avtobusna postajališča, šole, bolnišnice ter družbena omrežja. Povezava – ukrep 2 je neposredno povezan z ukrepom 1 in bo prispeval k večji prepoznavnosti nacionalne spletne platforme.

	UKREPI (S PODROBNO RAZLAGO)	ODGOVORNI ORGAN	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
3.	Razvoj in izvedba programa zgodnje preventive, namenjenega bodočim staršem in staršem majhnih otrok, s ciljem izboljšanja ozaveščenosti o tveganjih/potrebah otrok, tako na splošno kot v kontekstu razhoda/razveze, ter o vplivu družinskih sporov in razhoda/razveze na otrokov razvoj in blaginjo. Tak program zgodnje preventive naj vključuje »šolo odgovornega starševstva«, ki starše uvaja v odgovorno in vestno skrb za otroke, v njihovo zaščito in vzgojo, ter »šolo zdrave razveze«, ki staršem nudi celovite informacije o otroku prijaznih pristopih k razvezi (od točke »razhajava se« do točke »narazen, a še vedno v redu«). Program naj čim bolj zagotovi podporo staršem in otrokom, pri čemer naj posebej izpostavi dejstvo, da razveza sama po sebi ni nujno travmatična za otroke, medtem ko konflikti med starši to so.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti v sodelovanju z nevladnimi organizacijami oziroma akterji civilne družbe Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje	Visoka	Število mest, v katerih je bil preventivni program razvit in izveden. Število (bodočih) staršev oziroma družin, ki jih je program dosegel. Rezultati ankete med uporabniki programa skozi čas (letna anketa, prvo leto določa izhodiščno stanje).	Priložnost – možnost finančne podpore iz sklada EU za socialno kohezijo. Povezava – ukrep 3 je povezan z ukrepom 1, pri čemer naj bodo v okviru programa zgodnje preventive uporabljeni viri prav tako naloženi in dostopni na nacionalni spletni platformi, vzpostavljeni v okviru ukrepa 1.
4.	Izvedba mapiranja obstoječih programov za krepitev starševskih kompetenc in pozitivnega starševstva na državni in mednarodni ravni ter na podlagi tega mapiranja določitev prednostne naloge za krepitev in dopolnitev obstoječih pobud.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Visoka	Mapiranje izvedeno (DA/NE). Seznam prednostnih nalog za spodbujanje programov za krepitev starševskih kompetenc in pozitivnega starševstva je vzpostavljen (DA/NE).	Vsebinska povezava – ta dejavnost naj temelji na že obstoječih programih in naj jo upoštevata razvoj in izvajanje izboljšanih programov za krepitev starševskih kompetenc in pozitivnega starševstva v drugi polovici izvajanja strategije. Mapiranje je prepoznano kot zelo pomembno, saj bo v pomoč pri določitvi potrebe po drugih prednostnih ukrepih, zlasti po ukrepu 1.
5.	Priprava gradiva za ozaveščanje (brošure, vsebine na spletu ipd.) za strokovnjake, ki delajo z otroki in družinami, vključenimi v civilne sodne postopke, ki jih bo seznanilo s pravicami vseh otrok do zaščite pred kakršno koli diskriminacijo in jih spodbudilo k aktivnemu delu proti takšni diskriminaciji. Zlasti je treba pripraviti gradiva za centre za socialno delo (CSD), ki bodo vsebovala informacije o razvezah in napotila na nacionalno spletno platformo z viri (ukrep 1), da se zagotovi, da imajo vsi CSD-ji v državi dostop do enakih virov in jih tudi uporabljajo. Poleg tega je treba ločeno pripraviti otrokom prijazna gradiva za otroke in njihove starše ali skrbnike (poglavje 3).	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti; Skupnost centrov za socialno delo Slovenije Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Kampanja(-e) pripravljena(-e) in izvedena(-e). Ocenjeni doseg kampanj(e). Zbrani podatki o zaznanih diskriminatornih primerih. Prejeta povratna informacija (npr. anketa med strokovnjaki).	Tveganje – nezadostna multidisciplinarna zavezanost za pripravo ustreznega gradiva. Povezava – ukrep 5 je povezan z ukrepom 1 in nacionalno spletno platformo, da se zagotovi, da imajo vsi CSD-ji v državi dostop do enakih virov in jih uporabljajo.

	UKREPI (S PODROBNO RAZLAGO)	ODGOVORNI ORGAN	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
6.	Nadaljevanje razvoja že obstoječih programov za družine in opolnomočenje zaposlenih na CSD-jih ter ustreznih NVO za izboljšanje njihovega dela s starši.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Ministrstvo za zdravje Skupnost centrov za socialno delo Slovenije V sodelovanju z NVO in akterji civilne družbe Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Preventivni programi za družine so pripravljeni in okrepljeni (izpopolnjeni programi in izboljšano oziroma posodobljeno gradivo). Zaposleni na CSD-jih se čutijo bolje usposobljeni za nudenje ustrezne podpore družinam (ankete med strokovnjaki).	Tveganje – nezadostno financiranje CSD-jev. Povezava – ukrep 6 je povezan z ukrepom 4 in programi pozitivnega starševstva, ki so prav tako povezani s preventivnimi programi za družine. Ukrep 6 je povezan tudi z ukrepom 1 in nacionalno spletno platformo, na kateri naj bodo vsi viri in programske gradivo naloženi ter dostopni strokovnjakom na CSD-jih po vsej državi.

Ukrepi za poglavje 2: Največja korist otroka

Ukrepi, vključeni v poglavje 2, naj bi prispevali k trem posebnim ciljem strategije: 1) vzpostavitev sistema, v katerem so pravice otroka sistematično in dosledno spoštovane, s posebnim poudarkom na največji koristi otroka; 2) izvedba vsebinskih reform pravnega okvira, ki ureja civilne sodne postopke, v katerih sodelujejo otroci, ter uskladitev slovenskega pravnega okvira z ustreznimi mednarodnimi pravnimi določbami in 3) izvajanje konkretnih pobud in ukrepov, ki dejansko izboljšujejo izkušnje otrok v civilnih sodnih postopkih.

	UKREPI	ODGOVORNI ORGAN	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
7.	Razviti protokol za ugotavljanje največje koristi otroka s podrobnimi smernicami za vse ustrezne strokovnjake. Za pripravo protokola in smernic vzpostaviti multidisciplinarne in medresorske delovne skupine, sestavljene iz visoko usposobljenih in izkušenih strokovnjakov iz vseh pristojnih sektorjev, vključno s sodniki, odvetniki, psihiatri, psihologi in socialnimi delavci, kakor tudi neodvisnih domačih strokovnjakov, za katere se presodi, da lahko s svojim znanjem pomembno prispevajo k delu skupine, vključno z ustreznimi NVO-ji. Delovna skupina bo preučila prakse iz drugih držav ter razvila protokol, ki določa jasne korake v postopku ugotavljanja največje koristi otroka, vključno z ocenjevalno fazo, postopkom odločanja in postopkom spremljanja sprejete odločitve. Protokol bo temeljil na jasnih merilih in določal, kateri strokovnjaki sodelujejo v posameznih delih postopka, kdo je odgovoren za sprejetje odločitve, kako se informacije izmenjujejo med ustreznimi deležniki ter kdo je odgovoren za spremljanje in po potrebi za ponovno presojo in/ali spremembo sprejete odločitve. Pripravljene bodo jasne smernice za izvajanje vsake faze postopka ugotavljanja največje koristi otroka in opredeljena merila, ki jih je treba upoštevati (in tista, ki jih ne gre upoštevati, npr. diskriminatorne prakse, nehoteni predsodki ipd.).	Ministrstvo za pravosodje Vrhovno sodišče Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Multidisciplinarna in medresorska delovna skupina za največjo korist otroka je ustanovljena in deluje (DA/NE). Število sestankov delovne skupine letno. Zapisniki oziroma srečanja delovne skupine. Protokol in smernice so razviti in sprejeti (DA/NE). Protokol in smernice se izvajajo (v drugi polovici izvajanja strategije). Največja korist otroka se sistematično ocenjuje in določa v civilnih sodnih postopkih, v katere so vključeni otroci, pri čemer je zagotovljeno ustrezno spremljanje sprejetih odločitev (ankete med strokovnjaki, analiza sodne prakse, raziskave).	Tveganje – pomanjkanje zavezanosti določenih deležnikov. Tveganje – pomanjkanje soglasja oziroma težave pri doseganju soglasja glede protokola in smernic. Priložnost – spodbujanje močnejše multidisciplinarne in medresorske delovne kulture na področju največje koristi otroka.

	UKREPI	ODGOVORNI ORGAN	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
8.	Povečati število sodnih izvedencev s področja klinične psihologije in drugih ustreznih profilov (psihologi, pedopsihiatri, psihiatri ali socialni delavci s posebnimi znanji), vključno s strokovnjaki, usposobljenimi za delo z otroki v zgodnjih razvojnih obdobjih. Vzpostaviti sistemsko financiranje specializacij iz klinične psihologije.	Ministrstvo za pravosodje Ministrstvo za zdravje (financiranje specializacij za klinične psihologe)	Srednja (postopno v celotnem obdobju izvajanja strategije)	Število dodatnih sodnih izvedencev na leto. Profili sodnih izvedencev so se razširili (navedeni poklici). Vzpostavljen je formalni seznam odobrenih (certificiranih ali predhodno preverjenih in usposobljenih) sodnih izvedencev. Sredstva (finančna in izobraževalna), vložena v pripravo, usposabljanje in certificiranje sodnih izvedencev.	Tveganje – nezadostno financiranje, odsotnost sistemskega vira financiranja. Tveganje – težave pri pridobivanju ustreznih strokovnjakov. Priložnost – povečanje števila sodnih izvedencev in razširitev vrst profilov strokovnjakov za zagotavljanje raznovrstnejših strokovnih ocen.
9.	Pripraviti smernice za pripravo mnenja o največji koristi otroka , ki ga CSD-ji predložijo sodišču.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Skupnost centrov za socialno delo Slovenije Ministrstvo za pravosodje Vrhovno sodišče	Visoka	Smernice so pripravljene in sprejete (DA/NE). Kakovost mnenj o največji koristi otroka se izboljšuje (ankete med strokovnjaki, analiza predloženih mnenj, raziskave).	
10.	Spremeniti pravni režim izvajanja stikov pod nadzorom CSD, ki se zdaj lahko uredi le z začasnim ukrepom in za največ devet mesecev (173. člen DZ).	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Srednja	Pravni režim spremenjen (DA/NE).	Tveganje/priložnost – ukrep se bo proučeval v okviru revizije Družinskega zakonika.
11.	Proučiti uvvedbo več različnih možnosti za izvajanje stikov pod nadzorom , kot na primer uporaba prostorov in posebno usposobljenih kadrov drugih institucij ali NVO.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Srednja	Pravni režim spremenjen (DA/NE).	
12.	Proučiti možnost razširitve razpoložljivih ukrepov za varstvo koristi otroka ter vzpostaviti jasnejšo strukturo za sprejemanje in stopnjevanje ukrepov (kaj stori CSD, kaj stori sodišče).	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Srednja	Pravni režim spremenjen (DA/NE).	
13.	Proučiti možnost, da bi civilni sodniki lahko izdajali določene začasne ukrepe tudi v primerih, ko ni izpolnjeno merilo »ogroženosti« otroka, če bi bili takšni ukrepi očitno v otrokovo največjo korist.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Vrhovno sodišče Ministrstvo za pravosodje	Visoka	Pravni režim spremenjen (DA/NE).	Tveganje/priložnost – ukrep se bo proučeval v okviru spremembe Družinskega zakonika.

	UKREPI	ODGOVORNI ORGAN	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
14.	Podrobnejše urediti pogoje za imenovanje kolizijskega skrbnika ter natančno opredeliti vlogo in obseg pooblastil, v okviru katerih kolizijski skrbnik zastopa otroka in zagotavlja varstvo otrokove največje koristi, v DZ ali ZNP-1.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Ministrstvo za pravosodje	Srednja	Pravni režim spremenjen (DA/NE).	Tveganje/priložnost – ukrep se bo proučeval v okviru spremembe Družinskega zakonika.
15.	Sprejeti ustrezne podzakonske akte, ki določajo, kdo je lahko imenovan za kolizijskega skrbnika in katere pogoje mora izpolnjevati. Določiti pravila o tem, kako sodišče določi, kdo bo v določenem postopku imenovan za kolizijskega skrbnika in kako se postopek imenovanja izvede. Opredeliti način financiranja kolizijskih skrbnikov.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Ministrstvo za pravosodje	Srednja	Pravni režim spremenjen (DA/NE).	Tveganje/priložnost – ukrep se bo proučeval v okviru spremembe Družinskega zakonika.
16.	Sprejeti jasnejšo pravno podlago, ki bo sodnikom omogočala napotitev staršev v programe za podporo družini in reševanje kriznih situacij.	Ministrstvo za pravosodje Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Srednja	Pravni režim spremenjen (DA/NE).	Tveganje/priložnost – ukrep se bo proučeval v okviru spremembe Družinskega zakonika.

Ukrepi za poglavje 3: Sodelovanje otrok

Ukrepi, vključeni v poglavje 3, naj bi prispevali k dvema posebnima ciljema strategije, zlasti k cilju 1 vzpostaviti sistem, v katerem so pravice otroka sistematično in dosledno spoštovane, s posebnim poudarkom na največji koristi otroka, in k cilju 3 izvajati konkretne pobude in ukrepe, ki dejansko izboljšujejo izkušnje otrok v civilnih sodnih postopkih.

	UKREPI	ODGOVORNI ORGAN	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
17.	Na nacionalni spletni platformi z viri, navedeni v poglavju 1, vzpostaviti poseben odsek z otrokom prijaznimi informacijami o pravicah otrok ter civilnih sodnih postopkih in odločitvah.	Ministrstvo za pravosodje Vrhovno sodišče Skupnost centrov za socialno delo Slovenije Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Visoka	Število otrok/skupin otrok, vključenih v pripravo otrokom prijaznih informacij in gradiv. Objava otrokom prijaznih informacij na nacionalni spletni platformi in po potrebi tudi drugod.	Tveganje/priložnost – otrokom prijazno gradivo naj se pripravi v sodelovanju z otroki, vključno s posvetovanji, v katerih je treba otroke vprašati, katera sporočila so zanje najpomembnejša, ter s testiranjem osnutkov gradiva pri različnih skupinah otrok in z vključevanjem njihove povratne informacije. Otroci, ki sodelujejo, naj dobijo priznanje za sodelovanje in prejmejo povratne informacije o tem, kako je njihovo sodelovanje vplivalo na končni izid (npr. objavljeno gradivo). Povezava – ukrep je povezan z nacionalno spletno platformo, predvideno v ukrepu 1.
18.	Razviti protokol za zaslišanje otrok v civilnih sodnih postopkih, ki vključuje jasna navodila o tehnikah in pravilih zaslišanja, kdo lahko opravlja zaslišanja in katere pogoje mora izpolnjevati.	Ministrstvo za pravosodje Vrhovno sodišče Skupnost centrov za socialno delo Slovenije Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Multidisciplinarna in medresorska delovna skupina je vzpostavljena in se sestane x-krat za pripravo protokola. Protokol za zaslišanje otrok je pripravljen (DA/NE). Začne se poskusno testiranje protokola. Rezultati pilotne faze so analizirani, protokol pa po potrebi dopolnjen (v drugi polovici izvajanja strategije).	Priiložnost – uporaba obstoječih, na dokazih utemeljenih protokolov forenzičnih intervjujev kot osnove. Ti protokoli že vključujejo navodila, kako vzpostaviti stik z otrokom, strukturirati zaslišanje in oblikovati vprašanja ter kako končati postopek. Povezava – ukrep je povezan z ukrepom 31, namenjenim usposabljanju strokovnjakov za zaslišanje otrok v civilnih postopkih.

	UKREPI	ODGOVORNI ORGAN	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
19.	Pripraviti protokol priporočenih praks za zagotovitev pravice otrok do sodelovanja v civilnih sodnih postopkih .	Ministrstvo za pravosodje Vrhovno sodišče; Skupnost centrov za socialno delo Slovenije Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Visoka	Protokol je pripravljen (DA/NE). Stopnja sodelovanja otrok v civilnih postopkih se zviša (ankete med strokovnjaki, analiza sodne prakse, raziskave).	Tveganje – priporočenih praks pristojni strokovnjaki ne upoštevajo. Tveganje – podatki o sodelovanju otrok v sodnih postopkih in o obliki tega sodelovanja se ne zbirajo oziroma se zbirajo nezadostno. Priložnost – otrokom omogočiti boljše in pogostejše sodelovanje v zadevah, ki jih zadevajo.
20.	Zagotoviti, da imajo vsi otroci pravico do pomoči pri izražanju svojih stališč v postopkih, ki jih zadevajo , npr. s pravnim zastopnikom, v okviru programa zagovornišтва otrok pri Varuhu človekovih pravic, ob pomoči CSD-ja ali druge primerne osebe, ki ji otrok zaupa.	Ministrstvo za pravosodje	Srednja	Pravni režim spremenjen (DA/NE).	
21.	Zagotoviti brezplačno pravno pomoč za otroke , ki so stranke v civilnih sodnih postopkih.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Ministrstvo za pravosodje	Srednja	Pravni režim spremenjen (DA/NE).	Tveganje – nezadostno financiranje.
22.	Povezava vzporednih kazenskih in civilnih postopkov, v katere so vključeni otroci , z namenom čim večjega zmanjšanja števila zaslišanj otroka.	Ministrstvo za pravosodje	Nizka (druga polovica izvajanja strategije)	Pravni režim spremenjen (DA/NE) Število zaslišanj oziroma razgovorov z otroki se zmanjša v skladu z največjo koristjo otroka. Zmanjša se tveganje za travmatizacijo otroka zaradi sodnega postopka (ankete med strokovnjaki in otroki oziroma družinami, analiza sodne prakse, raziskave).	Tveganje – odpor nekaterih strokovnjakov in/ali težave v zvezi z deljenjem osebnih podatkov, pomembnih za otroka in sodne postopke.
23.	Pripraviti informativno gradivo za otroke, o statusu katerih se odloča v sodnem postopku , glede njihovega položaja in pravic v civilnem postopku, z namenom, da bi sodišče vsem otrokom enotno pojasnilo, kako lahko sodelujejo v postopku.	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Informativno gradivo za otroke, o statusu katerih se odloča v sodnih postopkih, glede njihovega položaja in pravic v civilnih sodnih postopkih je pripravljeno in objavljeno na spletni platformi (ukrep 1) (DA/NE). Otroci do gradiva dejansko dostopajo (število klikov na ustrezne spletne strani ali vire). Otroci bolje razumejo, kako lahko sodelujejo v civilnem postopku (ankete med strokovnjaki in otroki).	Povezava – ukrep je povezan z nacionalno spletno platformo, predvideno v ukrepu 1.
24.	Pripraviti in sprejeti pravno podlago za seznam specializiranih odvetnikov za otroke .	Ministrstvo za pravosodje	Srednja	Pravna ureditev spremenjena (DA/NE).	

Ukrepi za poglavje 4: Usposabljanje strokovnjakov

Ukrepi, vključeni v poglavje 4, naj bi prispevali k dvema posebnima ciljema strategije, zlasti k posebnemu cilju 1 vzpostaviti sistem, v katerem so pravice otrok sistematično in dosledno spoštovane, s posebnim poudarkom na največji koristi otroka, ter k posebnemu cilju 3 izvajati konkretne pobude in ukrepe, ki dejansko izboljšujejo izkušnje otrok v civilnih sodnih postopkih.

	UKREPI	ODGOVORNI ORGAN ALI INSTITUCIJA	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
25.	Okrepiti multidisciplinarno in medresorsko sodelovanje med vsemi ustreznimi strokovnjaki, ki delajo v okviru civilnih postopkov, v katere so vključeni otroci.	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Ustrezni strokovnjaki zaznavajo okrepljeno sodelovanje med sektorji ter lažjo izmenjavo in komuniciranje med strokovnimi skupinami (intervjuji/ ankete med relevantnimi strokovnjaki). Civilni postopki potekajo bolj tekoče, brez prekinitev ali zamud zaradi pomanjkanja komuniciranja oziroma sodelovanja med strokovnjaki (ankete med ustreznimi strokovnjaki).	Tveganje – če se ukrep izvede prehitro, brez ustreznega pregleda obstoječih izobraževalnih programov in kurikulumov na državni in mednarodni ravni, obstaja tveganje, da bo ukrep v praksi neučinkovit. Priložnost – možnost za pripravo pregleda kompetenc, ki jih ima vsaka institucija oziroma vrsta strokovnjakov, kaj lahko pričakujejo drug od drugega itd.
26.	Pripraviti in izvajati skupna usposabljanja, ki vključujejo ustrezne strokovnjake z vseh področij, ki sodelujejo v civilnih postopkih, v katere so vključeni otroci.	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorskih in multidisciplinarnih delovnih skupinah	Srednja	Število organiziranih skupnih usposabljanj, v katera so vključeni ustrezni strokovnjaki z vseh področij, ki delajo v civilnih postopkih, v katere so vključeni otroci, na leto. Število izvedenih skupnih usposabljanj se povečuje (prvo leto kot izhodišče, letni napredek). Število usposobljenih strokovnjakov (prvo leto kot izhodišče, letni napredek).	Tveganje – če se ukrep izvede prehitro, brez ustreznega pregleda obstoječih izobraževalnih programov in kurikulumov na državni in mednarodni ravni, obstaja tveganje, da bo ukrep v praksi neučinkovit. Priložnost – možnost prepoznavanja kompetenc, ki jih ima vsaka institucija oziroma vrsta strokovnjakov, kaj lahko pričakujejo drug od drugega itd.
27.	Okrepiti merila in zahteve za osnovno in nadaljnje usposabljanje strokovnjakov, ki delajo z otroki in za otroke v civilnih postopkih.	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Srednja	Merila in zahteve za osnovno in nadaljnje usposabljanje strokovnjakov, ki delajo z otroki in za otroke v civilnih postopkih, so okrepljeni. Število strokovnjakov, usposobljenih v skladu z novimi merili (prvo leto kot izhodišče, letni napredek). Strokovnjaki menijo, da so boljše pripravljeni za opravljanje svojih strokovnih nalog (ankete med strokovnjaki).	Tveganje – če se ukrep izvede prehitro, brez ustreznega pregleda obstoječih izobraževalnih programov in kurikulumov na državni in mednarodni ravni, obstaja tveganje, da bo ukrep v praksi neučinkovit. Priložnost – možnost prepoznavanja kompetenc, ki jih ima vsaka institucija oziroma vrsta strokovnjakov, kaj lahko pričakujejo drug od drugega itd.
28.	Priprava pregleda vsebine in ustreznosti obstoječih izobraževalnih programov za strokovnjake, ki delajo z otroki in za otroke v civilnih postopkih, ter ugotoviti, kaj že obstaja in kaj je treba dopolniti.	Ministrstvo za pravosodje	Visoka	Pregled vsebine in ustreznosti obstoječih izobraževalnih programov za strokovnjake, ki delajo z otroki in za otroke v civilnih postopkih, je izveden (DA/NE). Pregled omogoča prepoznavanje manjkajočih delov v slovenskih učnih načrtih in dopolnitev pomembnih sestavin za izboljšanje izobraževalnih programov (DA/NE).	Vsebinska povezava – obstoječa »Analiza vrzeli in priporočila za izobraževanje in usposabljanje«, pripravljena v okviru projekta, naj bo podlaga za ta ukrep. »Analiza vrzeli in priporočila za izobraževanje in usposabljanje« vsebuje pregled obstoječih izobraževanj, vendar je treba še pregledati vsebino in ustreznost obstoječih izobraževalnih programov. Pregled bi omogočil boljše izvajanje drugih ukrepov v tem poglavju in je zato visoke prednostne stopnje.

	UKREPI	ODGOVORNI ORGAN ALI INSTITUCIJA	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
29.	Ovrednotiti prakse iz drugih držav in ugotoviti, kateri izmed obstoječih programov bi bili najprimernejši za slovenski prostor, ter te učne načrte (delno ali v celoti) vključiti v nacionalne izobraževalne programe. Prevesti ustrezno izobraževalno gradivo iz drugih držav in omogočiti njegovo dostopnost vsem ustreznim strokovnjakom, tudi na nacionalni spletni platformi, navedeni v 1. poglavju.	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Ustrezni programi usposabljanja iz drugih držav so ovrednoteni in izbrani za vključitev (delno ali v celoti) v slovenske programe usposabljanja za strokovnjake (DA/NE). Ustrezno gradivo za usposabljanje iz drugih držav je prevedeno (DA/NE). Kakovost strokovnih usposabljanj se izboljša in strokovnjaki, ki delajo v civilnih postopkih, v katere so vključeni otroci, so bolj pripravljeni in delujejo bolj v skladu z največjo koristjo otroka (ankete med strokovnjaki).	Vsebinska povezava – ta ocena bi omogočila boljše izvajanje drugih ukrepov v tem poglavju in je zato visoke prednostne stopnje.
30.	Izboljšati izmenjavo informacij med kazenskimi in civilnimi sodišči z organizacijo skupnih okroglih miz ali delavnic in spodbujanjem rednega dialoga. Razmisliti, kako bi lahko Hiša za otroke postala stičišče za otroke, vključene v kazenske in civilne postopke, s tem, da bi otroku in staršem ali skrbnikom zagotavljala ustrezne informacije, prijazne do otrok, in kjer bi se lahko opravljali razgovori v okviru obeh postopkov.	Ministrstvo za pravosodje Vrhovno sodišče	Srednja	Izmenjava informacij med kazenskimi in civilnimi sodišči je okrepljena, strokovnjaki so manj zadržani pri medsebojni izmenjavi informacij (ankete med strokovnjaki). Število organiziranih skupnih okroglih miz ali delavnic (npr. na letni ravni). Osebe Hiše za otroke je vključeno v skupne okrogle mize in izmenjavo informacij (DA/NE).	Priložnost – če bo ta ukrep uspešen, bi lahko bistveno zmanjšal stres in morebitno sekundarno viktimizacijo otrok, vključenih v sodne postopke, ter okrepil varovanje njihove največje koristi z zagotavljanjem otrokom prijaznih informacij, razgovorov in stikov, pa tudi z zmanjšanjem števila zaslišanj oziroma razgovorov z otrokom Tveganje – informacij ni mogoče izmenjati zaradi pravnih ovir in/ali nepripravljenosti ustreznih strokovnjakov za izmenjavo podatkov z drugimi deležniki.
31.	Pripraviti program usposabljanja za izvajanje razgovorov z otroki v civilnih postopkih, vključno z na dokazih utemeljenimi protokoli in s tehnikami razgovora z otroki.	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Program usposabljanja za razgovore z otroki v civilnih postopkih, vključno z na dokazih temelječimi protokoli in s tehnikami razgovora, je pripravljen. Program usposabljanja vključuje protokol za razgovore, predviden v okviru ukrepa 18 (DA/NE). Število organiziranih usposabljanj. Število usposobljenih strokovnjakov.	Povezava – ta ukrep je povezan z ukrepom 18, ki je namenjen pripravi protokola za razgovore z otroki v civilnih postopkih.
32.	Pregledati obstoječe preverjene programe pozitivnega starševstva in jih objaviti na nacionalni spletni platformi z viri (ukrep 1), da bodo vsi dostopni na enem mestu.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti	Visoka	Obstoječi programi pozitivnega starševstva so pregledani (DA/NE). Ko so programi pregledani in potrjeni, so objavljeni na nacionalni spletni platformi (ukrep 1) (DA/NE). Programi pozitivnega starševstva so na voljo in dostopni na enem mestu (na nacionalni spletni platformi).	Povezava – ta ukrep je povezan z ukrepom 1 in nacionalno spletno platformo. Priložnost – zmanjšanje neskladij med različnimi programi pozitivnega starševstva ter izboljšanje kakovosti in doslednosti obstoječih programov.

	UKREPI	ODGOVORNI ORGAN ALI INSTITUCIJA	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
33.	Opredeliti in uskladiti znanja, veščine in kompetence, ki jih potrebujejo sodniki, odvetniki in strokovni delavci CSD, ki sodelujejo v civilnih postopkih, v katere so vključeni otroci. Pripraviti katalog potrebnih meril in ga poslati vsem izvajalcem usposabljanj (CIP, Odvetniška akademija, Zbornica kliničnih psihologov, SCSD).	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Opredeljena in usklajena znanja, veščine in kompetence, potrebne za sodnike, odvetnike in strokovne delavce CSD, ki sodelujejo v civilnih postopkih, v katere so vključeni otroci, so potrdile ustrezne strokovne skupine (DA/NE). Katalog potrebnih meril je pripravljen in poslan vsem izvajalcem usposabljanj (CIP, Odvetniška akademija, Zbornica kliničnih psihologov, SCSD).	Priložnost – zmanjšanje neskladij med različnimi strokovnjaki, ki sodelujejo v civilnih postopkih, v katere so vključeni otroci, ter izboljšanje znanja, veščin in usklajenosti med strokovnimi skupinami.

Ukrepi za poglavje 5: Alternativne oblike reševanja sporov v izvensodnih postopkih

Ukrepi, vključeni v poglavje 5, naj bi prispevali k uresničevanju posebnih ciljev strategije, zlasti k posebnemu cilju 1 vzpostaviti sistem, v katerem se pravice otrok sistematično in dosledno uresničujejo, s posebnim poudarkom na največji koristi otroka.

	UKREPI	ODGOVORNI ORGAN ALI INSTITUCIJA	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
34.	Spodbujati mediacijo na državni ravni, tudi na nacionalni spletni platformi z viri (ukrep 1), da bi ta možnost postala širše prepoznana in splošno uporabljena. Posebej je treba ozaveščati o različnih možnostih mediacije v primeru razhoda ali razveze (odvetniška zbornica, CSD, družinski mediatorji).	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Mediacija se spodbuja z informacijami in gradivi za ozaveščanje, objavljenimi na nacionalni spletni platformi (ukrep 1) (DA/NE). Mediacija je bolj prepoznana v javnosti (ankete, število klikov na ustrezne povezave ali gradiva na spletni platformi). Število vlog za mediacijo v primerih razhoda oziroma razveze se povečuje (zbiranje podatkov, število vlog).	Povezava: ta ukrep je povezan z nacionalno spletno platformo, predvideno v ukrepu 1.
35.	Oprema in kadrovska okrepitev centrov za socialno delo (CSD) za zagotavljanje potrebnega svetovanja in podpore družinam v ranljivih situacijah ter zagotavljanje poglobljenih storitev, kadar je to potrebno, kot so družinska terapija ter drugi izobraževalni in psihosocialni programi.	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Centri za socialno delo (CSD)	Nizka (Postopoma v celotnem obdobju izvajanja Strategije in AN)	Zaposleni v CSD so ustrezno usposobljeni ter imajo znanje, veščine in vire za učinkovito opravljanje nalog (ankete med strokovnjaki). Zaposleni v CSD lahko učinkovito podpirajo družine v ranljivih situacijah in zagotavljajo (neposredno ali z napotitvijo k drugim) ustrezne storitve v skladu s potrebami in največjo koristjo otroka (ankete med strokovnjaki). Izvedene so evalvacije in revizije delovanja CSD.	Vsebinska povezava: CSD lahko že zdaj predlagajo takšne storitve, vendar te še niso ustrezno prilagajene potrebam in največji koristi otroka. Tveganje: pomanjkanje virov za krepitev zmogljivosti CSD, da bi ti lahko ustrezno podpirali družine v ranljivih situacijah. Priložnost: v času izvajanja strategije CSD-ji delujejo za večje opolnomočenje in podporo staršem pri prepoznavanju in uresničevanju največjih koristi otroka.

Ukrepi za poglavje 6: Posebna obravnava otrok v ranljivih položajih

Ukrepi, vključeni v poglavje 6, naj bi prispevali k trem posebnim ciljem strategije: 1) vzpostavitev sistema, v katerem so pravice otroka sistematično in dosledno spoštovane, s posebnim poudarkom na največji koristi otroka; 2) izvedba vsebinskih reform pravnega okvira, ki ureja civilne sodne postopke, v katerih sodelujejo otroci, ter uskladitev slovenskega pravnega okvira z ustreznimi mednarodnimi pravnimi določbami in 3) izvajanje konkretnih pobud in ukrepov, ki dejansko izboljšujejo izkušnje otrok v civilnih sodnih postopkih.

	UKREPI	ODGOVORNI ORGAN ALI INSTITUCIJA	PREDNOSTNA STOPNJA	KAZALNIKI	TVEGANJA, POVEZAVE IN PRILOŽNOSTI
36.	V sodelovanju z ustreznimi strokovnjaki razviti orodje za ocenjevanje stopnje tveganja za zlorabo, zanemarjanje ali nasilje nad otrokom, ki ga bodo lahko uporabljali sodniki v civilnih postopkih.	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v multidisciplinarni in medinstitucionalni delovni skupini Orodje za oceno tveganja je razvito in sprejeto (DA/NE).	Povezava – že obstoječe ocene tveganja, ki jih izvajajo centri za socialno delo, naj se v ustreznem obsegu pregledajo in uporabijo kot podlaga za novo orodje za oceno tveganja. Povezava – povezava z naslednjim ukrepom (37). Priložnost – upoštevati stališča različnih ustreznih strokovnjakov, ki se posebej ukvarjajo z nasiljem nad otroki in z družinskim nasiljem, in vključiti njihova strokovna znanja in izkušnje v ocenjevalno orodje.
37.	V sodelovanju z ustreznimi strokovnjaki pripraviti protokol priporočenih ukrepov v primerih otrok, žrtev nasilja v družini ali zanemarjanja. Protokol naj vključuje smernice za prepoznavanje nasilja ali zanemarjanja ter orodje za ocenjevanje ravni tveganja za otroka, ki je žrtev nasilja v družini ali zanemarjanja, kot tudi priporočene ukrepe glede na ugotovljeno raven tveganja.	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Protokol priporočenih ukrepov v primerih otrok, žrtev nasilja v družini ali zanemarjanja, je pripravljen v sodelovanju z ustreznimi strokovnjaki (DA/NE). Protokol vključuje smernice za prepoznavanje nasilja ali zanemarjanja ter orodje za oceno ravni tveganja za otroka (oblikovano v okviru ukrepa 36) kot tudi priporočene ukrepe glede na ugotovljeno raven tveganja (DA/NE). Protokol je sprejet in se uporablja v praksi (ankete s strokovnjaki, analiza sodne prakse, raziskave).	Povezava – že obstoječe ocene tveganja, ki jih izvajajo centri za socialno delo, naj se v ustreznem obsegu pregledajo in uporabijo kot podlaga za novo orodje za oceno tveganja. Povezava – povezava z zgornjim ukrepom (36).
38.	Omogočiti civilnim sodiščem, da sprejmejo ustrezne ukrepe v posameznih primerih na podlagi zgoraj navedenega orodja in protokola ter na podlagi izvedenskih mnenj glede na raven tveganja za otroka z namenom prepoznati dejavnike tveganja in zaščite.	Ministrstvo za pravosodje Vrhovno sodišče	Visoka	Sodniki civilnih sodišč lahko v posameznih primerih sprejmejo ustrezne ukrepe na podlagi orodja za oceno tveganja in protokola, pripravljenega v okviru ukrepov 36 in 37 (DA/NE).	Povezava – povezano z zgoraj navedenima ukrepoma (36 in 37). Tveganje – morda bodo potrebne zakonske spremembe, da bi civilnim sodiščem omogočili sprejemanje odločitev na podlagi orodja za oceno tveganja in protokola.
39.	Okrepiti sodelovanje med različnimi institucijami , ki se ukvarjajo z nasiljem v družini nad otroki, da se zagotovi celovitejši pristop k zaščiti otrok in preprečevanju ponovitve nasilja.	Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka	Sodelovanje med različnimi institucijami, ki se ukvarjajo z nasiljem v družini nad otroki, je okrepljeno (DA/NE). Vzpostavljen je celovitejši pristop k zaščiti otrok in preprečevanju ponovitve nasilja (ankete med ustreznimi strokovnjaki).	Tveganje – strokovne skupine premalo komunicirajo oziroma imajo premalo priložnosti za dialog in izmenjavo, da bi lahko vzpostavile celovit pristop k zaščiti otrok.

40.	V protokol za določanje največje koristi otroka vključiti poseben razdelek s smernicami za vse ustrezne strokovnjake (ukrep 7), ki bo posebej namenjen otrokom v ranljivih situacijah, vključno z otroki s posebnimi potrebami, da se v postopkih ugotavljanja in določanja največje koristi otroka zagotovi ustrezno upoštevanje te okoliščine.	Ministrstvo za pravosodje Vrhovno sodišče Sodelovanje vseh pristojnih ministrstev in strokovnih skupin v medresorski in multidisciplinarni delovni skupini	Visoka/ srednja (v času izvajanja Ukrepa 7 ali po njem)	Poseben razdelek, namenjen otrokom v ranljivih situacijah, vključno z otroki s posebnimi potrebami, je oblikovan in vključen v protokol za določanje največje koristi otroka s podrobnimi smernicami za vse ustrezne strokovnjake (ukrep 7) (DA/NE).	Povezava – ta ukrep je povezan z ukrepom 7, ki se nanaša na protokol za določanje največje koristi otroka in na smernice za strokovnjake.
-----	--	--	---	--	--

Priloga I

Posvetovanja z Ministrstvom za pravosodje Republike Slovenije (stalna posvetovanja)

1. mag. Andrej Del Fabro, vodja Oddelka za otrokom prijazno kazensko pravosodje, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
2. Mija Cankar, sekretarka na Direktoratu za civilno pravo, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije

Posvetovanje z nacionalno ekipo, odgovorno za pripravo pravne analize, spletno srečanje, 9. januar 2025

1. Zoran Stankić Rupnik, odvetnik, Odvetniška zbornica Slovenije
2. mag. Tadeja Oštir, družinska sodnica in vodja Oddelka za družinsko pravo v Ljubljani
3. Jasna Murgel, predsednica Okrožnega sodišča v Mariboru

Posvetovanje z nacionalno ekipo, odgovorno za pripravo analize vrzeli in priporočil za izobraževanje in usposabljanje, spletno srečanje 9. januarja 2025 ter pisni komentarji na drugi osnutek

1. Katarina Bervar Sternad, direktorica, Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja (PIC)
2. Ana Bajt, Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja (PIC)

Posvetovanja s člani multidisciplinarne in medinstitucionalne delovne skupine (IMWG), spletno srečanje, 6. marec 2025

1. mag. Andreja Kokalj, državna sekretarka, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
2. Barbara Šegula Škoberne, sodno izvedenstvo in tolmačenje
3. Špela Zupan, Skupnost centrov za socialno delo Slovenije
4. dr. Bernarda Dobnik Renko, Zbornica kliničnih psihologov Slovenije
5. dr. Jana Kodrič, Zbornica kliničnih psihologov Slovenije
6. Vanja Tinta Tavčar, Višje sodišče v Ljubljani
7. mag. Tadeja Oštir, Okrožno sodišče v Ljubljani
8. Špela Isop, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
9. Anita Bregar, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije
10. Zoran Stankić Rupnik, Odvetniška zbornica Slovenije
11. Andreja Dajčman, Odvetniška zbornica Slovenije
12. Jasna Murgel, predsednica Okrožnega sodišča v Mariboru
13. mag. Jana Morela, Državno odvetništvo Republike Slovenije
14. mag. Matej Čujovič, Vrhovno sodišče Republike Slovenije
15. Nadja Hriberšek, sodno izvedenstvo in tolmačenje
16. Miha Verčko, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
17. mag. Andrej Del Fabro, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
18. dr. Maja Čarni Pretnar, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
19. Mija Cankar, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
20. Mojca Lobnik, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
21. Sara Regancin, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
22. Tina Kodrič Perko, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
23. Romana Berčič, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije

Posvetovanja z IMWG, pisni komentarji na prvi in drugi osnutek

1. mag. Andreja Kokalj, državna sekretarka, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
2. Miha Verčko, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
3. mag. Andrej del Fabro, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
4. dr. Maja Čarni Pretnar, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
5. Mija Cankar, Hiša za otroke
6. Mojca Lobnik, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
7. Sara Regancin, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
8. Tina Kodrič Perko, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
9. dr. Agata Zupančič, Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije
10. dr. Jože Ruparčič, namestnik varuha človekovih pravic Republike Slovenije
11. Ivan Šelih, namestnik varuha človekovih pravic Republike Slovenije
12. Nadja Hriberšek, sodno izvedenstvo in tolmačenje
13. Barbara Šegula Škoberne, sodno izvedenstvo in tolmačenje
14. Špela Zupan, Skupnost centrov za socialno delo Slovenije
15. Tatjana Milavec, Skupnost centrov za socialno delo Slovenije
16. dr. Bernarda Dobnik Renko, Zbornica kliničnih psihologov Slovenije
17. dr. Jana Kodrič, Zbornica kliničnih psihologov Slovenije
18. Katja Zabukovec Kerin, Društvo za nenasilno komunikacijo
19. Katarina Parazajda, Vrhovno sodišče Republike Slovenije
20. Vanja Tinta Tavčar, Višje sodišče v Ljubljani
21. mag. Tadeja Oštir, Okrožno sodišče v Ljubljani
22. Erika Ponikvar Dečman, Okrožno sodišče v Ljubljani
23. Špela Isop, Ministrstvo za pravosodje Republike Slovenije
24. mag. Petra Hribar Habjan, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije
25. Anita Bregar, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Republike Slovenije
26. Zoran Stankić Rupnik, Odvetniška zbornica Slovenije
27. Andreja Dajčman, Odvetniška zbornica Slovenije

Države članice Evropske unije so se odločile, da združijo svoje znanje in izkušnje, vire in usodo. Skupaj so zgradile območje stabilnosti, demokracije in trajnostnega razvoja ob ohranjanju kulturne raznolikosti, strpnosti in osebnih svoboščin. Evropska unija je zavezana deliti svoje dosežke in vrednote z državami in narodi zunaj njenih meja.

www.europa.eu

Svet Evrope je vodilna organizacija za varovanje človekovih pravic v Evropi. Sestavlja ga 46 držav članic, vključno z vsemi članicami Evropske unije. Vse države članice Sveta Evrope so podpisnice Evropske konvencije o človekovih pravicah – pogodbe, ki je namenjena varovanju človekovih pravic, demokracije in pravne države. Evropsko sodišče za človekove pravice nadzoruje izvajanje Konvencije v državah članicah.

www.coe.int

Sofinancira
Evropska unija

EVROPSKA UNIJA

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Sofinancira in izvaja
Svet Evrope